

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
Факультет соціально-педагогічної та мистецької освіти

Кафедра початкової і спеціальної освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «магістра»

на тему «ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ
ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ»

Виконала: здобувачка вищої освіти
групи СОЛ24М
Заочної форми навчання
Спеціальність 016.01 Спеціальна освіта
(Логопедія)
ОП Спеціальна освіта. Логопедія
Чумак Тетяна Вікторівна
Керівник: доктор пед. наук,
професор Шевченко Юлія Михайлівна
Рецензент: кандидат пед. наук,
доцент Жейнова Світлана Сергіївна

Запоріжжя–2025 року

АНОТАЦІЯ

Чумак Т.В. «Використання медіатехнологій у розвитку мовлення дітей з порушеннями мовлення»

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю підвищення ефективності корекційно-розвиткової роботи в умовах цифрової трансформації освіти та стрімкого зростання кількості дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Медіатехнології (інтерактивні додатки, гейміфікація, елементи ШІ) є стратегічним інструментом для індивідуалізації та мультимодального впливу на мовленнєвий розвиток.

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування та експериментальна оцінка ефективності інтеграції медіатехнологій у логопедичну практику.

Об'єкт: процес мовленнєвого розвитку дітей з порушеннями мовлення.

Предмет: медіатехнології як інструмент корекційної роботи.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури, психолого-логопедична діагностика, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи), методи кількісного та якісного аналізу.

Основні результати:

1. Розширено теоретико-методологічні засади логопедичної корекції, доповнивши їх принципами мультимодальності, адаптивності та педагогічної доцільності використання цифрових засобів.

2. Експериментально доведено статистично значущу перевагу використання медіатехнологій (інтерактивних ігор, спеціалізованого ПЗ) над традиційними методиками. Учасники експериментальної групи продемонстрували вищу динаміку корекції мовленнєвих порушень та значне покращення когнітивних функцій (уваги, логічного мислення, пам'яті).

3. Обґрунтовано потенціал штучного інтелекту для автоматизованої діагностики та персоналізації навчальної траєкторії.

4. Розроблено методичні рекомендації та приклади інтерактивних вправ («Звуковий детектив», «Дзеркало емоцій»), згрупованих за цільовою корекційною спрямованістю (фонетика, лексика, просодика).

Практичне значення полягає у можливості застосування розробленої експериментальної програми та методичних рекомендацій логопедами та педагогами-дефектологами для підвищення ефективності мовленнєвої корекції в умовах очного та дистанційного навчання.

Ключові слова: медіатехнології, порушення мовлення, логопедія, корекційна робота, мовленнєвий розвиток, інтерактивні технології, гейміфікація, штучний інтелект.

SUMMARY

Chumak Tetiana. Title: «The Use of Media Technologies in Speech Development of Children with Speech Disorders».

Relevance of the research is determined by the necessity to enhance the effectiveness of correctional and developmental work amidst the digital transformation of education and the rapid increase in the number of children with special educational needs (SEN). Media technologies (interactive applications, gamification, AI elements) serve as a strategic tool for the individualization and multimodal influence on speech development.

The aim of the study is the theoretical substantiation and experimental evaluation of the effectiveness of integrating media technologies into speech-language pathology practice.

The object: the process of speech development in children with speech disorders.

The subject: media technologies as a tool for correctional work.

Research methods: analysis of scientific literature, psychological and speech-language diagnostics, pedagogical experiment (ascertaining, forming, control stages), methods of quantitative and qualitative analysis.

Main Results:

1. The theoretical and methodological foundations of speech-language pathology correction have been expanded, supplemented by the principles of multimodality, adaptability, and pedagogical expediency of using digital tools.

2. It has been experimentally proven that the use of media technologies (interactive games, specialized software) holds a statistically significant advantage over traditional methods. Participants in the experimental group showed higher dynamics in speech disorder correction and significant improvement in cognitive functions (attention, logical thinking, memory).

3. The potential of Artificial Intelligence (AI) for automated diagnosis and personalization of the learning trajectory has been substantiated.

4. Methodological recommendations and examples of interactive exercises («Sound Detective», «Mirror of Emotions») grouped by their correctional purpose (phonetics, lexicon, prosody) have been developed.

Practical Significance lies in the possibility for speech-language pathologists and special education teachers to apply the developed experimental program and methodological recommendations to increase the efficiency of speech correction in both in-person and distance learning environments.

Keywords: media technologies, speech disorders, speech therapy, correctional work, speech development, interactive technologies, gamification, artificial intelligence.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційної роботи на тему:

«Використання медіатехнологій у розвитку мовлення дітей з порушеннями мовлення»

Здобувач вищої освіти: Чумак Тетяна Вікторівна

Науковий керівник: доктор пед. наук, професор Шевченко Юлія Михайлівна

Актуальність дослідження зумовлена об'єктивною необхідністю підвищення ефективності корекційної роботи в умовах цифрової трансформації

освіти та стійкою тенденцією до зростання кількості дітей з мовленнєвими порушеннями. Пошук дієвих засобів корекції, зокрема інтеграція цифрових платформ, мобільних додатків, інтерактивних ігор, елементів доповненої реальності та штучного інтелекту, є стратегічним напрямом оптимізації корекційного процесу, активізації пізнавальної діяльності та забезпечення неперервності логопедичної допомоги (особливо в умовах дистанційного навчання).

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування, практична, експериментальна оцінка ефективності використання медіатехнологій у підтримці та розвитку мовленнєвих навичок у дітей з мовленнєвими порушеннями.

Об'єкт дослідження: процес мовленнєвого розвитку дітей з порушеннями мовлення.

Предмет дослідження: медіатехнології як інструмент мовленнєвого розвитку в логопедичній практиці.

РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні засади мовленнєвого розвитку дітей з порушеннями мовлення

У першому розділі встановлено теоретико-методологічний фундамент корекційної роботи, визначено класифікаційні критерії та принципи роботи в сучасному освітньому середовищі.

1.1. Класифікація порушень мовлення у дітей. Надано системну психолого-педагогічну класифікацію мовленнєвих розладів. Розкрито основні нозології (дислалія, дизартрія, ринолалія, загальне недорозвинення мовлення – ЗНМ, заїкання) з урахуванням їхньої етіології (пренатальні, генетичні, соціально-психологічні фактори). Підкреслено, що диференціація типу порушення є вирішальним фактором для успішного підбору корекційних підходів та адаптації медіатехнологій до специфіки дефекту.

1.2. Принципи логопедичної корекції мовлення в контексті цифрової трансформації освіти. Обґрунтовано, що традиційні принципи логопедії (системності, поетапності, комплексності) розширюються для інтеграції

цифрових засобів. Сформульовано сім ключових принципів корекції в цифрову епоху, зокрема:

Принцип індивідуалізації, диференціації та гнучкості: забезпечується адаптивними завданнями та можливістю організації корекції у синхронному/асинхронному форматах.

Принцип наочності, мультимодальності та сенсорної інтеграції: реалізується через візуалізацію (3D-моделі артикуляції, відео, анімація), що підсилює зв'язок між зоровим і слуховим аналізаторами.

Принцип активної взаємодії, інтерактивності та ігрофікації: підвищує мотивацію, перетворюючи рутинні справи на захоплюючу діяльність.

Висновки до Розділу 1 У результаті теоретико-методологічного аналізу встановлено, що сучасна логопедія потребує адаптації класичних класифікацій та принципів до умов цифровізації. Визначено, що ефективність корекції безпосередньо залежить від точної нозологічної диференціації порушень (дислалії, дизартрії, ЗНМ тощо). Доведено, що інтеграція медіатехнологій вимагає розширення дидактичних принципів, де пріоритетними стають мультимодальність, інтерактивність та адаптивність навчального контенту, що створює фундамент для індивідуалізованого підходу в інклюзивному середовищі.

РОЗДІЛ 2. Медіатехнології як інструмент корекційно-розвиткової роботи

Розділ присвячений аналізу інструментарію та інноваційних рішень у логопедії.

2.1. Поняття, види та інноваційні рішення медіатехнологій у логопедії. Медіатехнології визначені як поєднання апаратних і програмних засобів, які представляють інформацію в мультимедійній формі. Окреслено ключові переваги: візуалізація складних понять, інтерактивна взаємодія, можливість багаторазового повторення без втрати інтересу та миттєвий зворотний зв'язок.

2.2. Особливості застосування медіатехнологій у роботі з дітьми з мовленнєвими порушеннями. Наголошено, що для забезпечення ефективності

необхідна адаптація контенту під індивідуальні потреби дитини (варіювання рівня складності) та застосування мультисенсорного підходу (здіяння зорового, слухового, тактильного каналів). Визначено вимоги до цифрової гігієни (обмеження часу роботи з гаджетами відповідно до вікових норм).

2.3. Інтерактивні підходи у використанні медіа для мовленнєвого розвитку. Виділено найбільш ефективні інтерактивні методи: гейміфікація (логопедичні квести, вікторини), використання мультимедійного контенту (озвучені казки, артикуляційна гімнастика у відеоформаті), рольові ситуації з цифровою підтримкою та дистанційні заняття, які довели свою дієвість в умовах військового стану.

2.4. Потенціал штучного інтелекту у логопедичній практиці. Розкрито стратегічне значення ШІ як інструменту персоналізованого втручання. ШІ здатен забезпечувати автоматизовану діагностику (аналіз часових, фонетичних, просодичних характеристик мовлення), адаптацію складності завдань у режимі реального часу та підтримку Альтернативної та Додаткової Комунікації (АДК) для дітей із тяжкими порушеннями мовлення. Доведено, що ШІ є інструментом, що розширює можливості логопеда, але не замінює його.

Висновки до Розділу 2 Аналіз медіатехнологій як інструменту корекції показав, що їхній потенціал полягає у можливості візуалізації складних артикуляційних процесів та забезпеченні миттєвого зворотного зв'язку. Виявлено, що найбільш перспективним напрямом є використання штучного інтелекту для персоналізації завдань та автоматизованої діагностики. Встановлено, що ключовою умовою успішного впровадження цифрових засобів є дотримання норм цифрової гігієни та баланс між гейміфікацією і досягненням конкретних корекційних цілей.

РОЗДІЛ 3. Дослідницьке обґрунтування ефективності медіатехнологій у розвитку мовлення

У розділі представлено методологію педагогічного експерименту та кількісний аналіз його результатів.

3.1. Організація дослідження та методики діагностики. Сформовано дві вирівняні групи (експериментальна – ЕГ та контрольна – КГ, по 15 осіб кожна) з гетерогенним складом (діти з МП та без МП віком 10–12 років). Для діагностики використовувався комплексний підхід, що включав оцінку фонематичних здібностей, артикуляції, лексико-граматичної структури, а також когнітивних функцій (увага, пам'ять, мислення).

3.2. Реалізація експериментальної програми. На формувальному етапі в ЕГ застосовувалася інтегрована програма з використанням цифрових інструментів (Wordwall, Kahoot!, інтерактивні дошки Gynzy, мобільні додатки, створення власного медіаконтенту). У КГ використовувалися традиційні методи. Дослідження проводилося у форматі дистанційного навчання (Zoom, Google Meet), з дотриманням санітарно-гігієнічних норм (тривалість 35-40 хв, перерви кожні 15-20 хв).

3.3. Аналіз отриманих результатів: порівняльні дані та висновки. Проведена повторна діагностика засвідчила статистично значущу перевагу ЕГ над КГ в усіх досліджуваних параметрах. У дітей ЕГ зафіксовано суттєво вищу динаміку корекції звуковимови та значне покращення когнітивних функцій: підвищення точності виконання завдань на закономірності (логічне мислення) та розширення активного словникового запасу. Мотиваційний інтерес до занять в ЕГ був значно вищим, що забезпечило необхідну багаторазову повторюваність матеріалу. Доведено, що інтеграція медіатехнологій є визначальним і ефективним фактором підвищення продуктивності корекції.

Висновки до Розділу 3 Експериментальне дослідження підтвердило гіпотезу про високу продуктивність цифрових інструментів. Порівняльний аналіз результатів експериментальної та контрольної груп засвідчив статистично значущу перевагу дітей, які навчалися за інтегрованою програмою. Доведено, що медіатехнології не лише пришвидшують корекцію звуковимови, а й стимулюють розвиток когнітивної основи мовлення – уваги, пам'яті та логічного мислення, за рахунок підвищення внутрішньої мотивації та багаторазового повторення матеріалу в ігровій формі.

РОЗДІЛ 4. Практичні аспекти впровадження медіатехнологій у логопедичну діяльність

Розділ містить інструктивно-методичний матеріал для практикуючих фахівців.

4.1. Розробка цифрового контенту для занять з дітьми з порушеннями мовлення. Описано чотири фази розробки якісного контенту (аналіз потреб, проєктування сценарію, технічна реалізація, апробація та валідація). Наголошено, що контент має ґрунтуватися на психолінгвістичному підході та включати аналітичний модуль для об'єктивного відстеження прогресу (кількість спроб, час, типи помилок).

4.2. Методичні рекомендації щодо інтеграції медіатехнологій у роботу логопеда. Сформульовано правила, які спираються на принцип педагогічної доцільності (технологія – засіб, а не самоціль). Надано інструкції щодо структурування онлайн-занять (динамічне чергування активностей кожні 5-7 хв), вибору цільових платформ для розвитку фонетико-фонематичної системи, лексики та зв'язного мовлення, а також організації системного партнерства з батьками через цифрові канали.

4.3. Практична апробація медіатехнологій.

II Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Зміцнення спільних європейських цінностей через освіту», Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (2024).

VI Всеукраїнський конкурс наукових робіт для студентської молоді «Здорова дитина – здорова нація», Глухів (2024).

Всеукраїнська науково-практична конференція «Інновації в початковій ті спеціальній освіті: досягнення та перспективи», Черкаси (2025).

II Всеукраїнська студентська конференція «Сучасна педагогіка: інновації, виклики та перспективи», Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (2025).

Всеукраїнський науково-практичний семінар «Упровадження європейських цінностей у систему спеціальної освіти та інклюзивного навчання

в Україні», Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (2025).

Представлено детальний опис інтерактивних вправ, які реалізують мультимодальний вплив:

- «Звуковий детектив»: для корекції фонематичного сприйняття та диференціації фонем.

- «Що змінилося?» / «Обери зайве»: для одночасного розвитку логічного мислення, уваги та формування зв'язного, граматично оформленого пояснювального мовлення.

- «Дзеркало емоцій»: для корекції просодичної сторони мовлення та зниження психологічної напруги при заїканні.

Висновки до Розділу 4 Практична реалізація дослідження дозволила розробити поетапну методику створення та впровадження цифрового контенту в логопедичну практику. Описані інтерактивні вправи («Звуковий детектив», «Дзеркало емоцій» тощо) демонструють переваги мультимодального впливу на мовленнєву систему. Сформульовані методичні рекомендації та апробація результатів на наукових конференціях підкреслюють готовність розробленої програми до широкого застосування фахівцями, зокрема для забезпечення неперервності логопедичної допомоги в умовах дистанційного навчання.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження досягло поставленої мети та експериментально підтвердило ключову гіпотезу. Встановлено, що ефективно та методично обґрунтоване використання медіатехнологій є стратегічно необхідним і високопродуктивним засобом корекційно-розвиткової роботи. Доведено, що інтеграція цифрових інструментів значно підвищує динаміку корекції, забезпечує потужний мультимодальний вплив на порушені ланки мовленнєвої системи та сприяє комплексному розвитку когнітивної основи мовлення.

Наукова новизна: полягає у вивченні та практичній експериментальній перевірці ефективності медіатехнологій у логопедичній практиці, а також у

теоретико-методологічному обґрунтуванні розширених принципів корекційної роботи в умовах цифрової освіти.

Практичне значення: полягає у можливості застосування розробленої експериментальної програми, цільових інтерактивних вправ та методичних рекомендацій практикуючими логопедами, що підвищує якість надання допомоги дітям з ООП, зокрема, в умовах дистанційного навчання.

Таким чином, є нагальна потреба у систематичній підготовці фахівців до грамотного використання цифрових засобів, що забезпечить максимальний мовленнєвий розвиток дітей.

Магістерська робота виконувалася: з вересня 2024 року до грудня 2025 року.

Експериментальна база дослідження: Ліцей № 24 Мелітопольської міської ради Запорізької області.

Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи 90 сторінок.

Звіт подібності

Метадані

Назва організації

Melltopol State Pedagogical University named after B.Khmelnyskyi

Заголовок

Використання медіатехнологій у мовленнєвому розвитку дітей з порушеннями мовлення

Науковий керівник / Експерт

Автор: **Анастасія Сухомлінова**

Підрозділ

Melltopol State Pedagogical University named after B.Khmelnyskyi

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

13647

Кількість слів

113190

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про **МОЖЛИВІ** маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		30
Інтервали		0
Мікропробіли		81
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		102

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ.....	7
1.1. Класифікація порушень мовлення у дітей.....	7
1.2. Принципи логопедичної корекції мовлення в контексті цифрової трансформації освіти	13
РОЗДІЛ 2. МЕДІАТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ.....	17
2.1. Поняття, види та інноваційні рішення медіатехнологій у логопедії.....	17
2.2. Особливості застосування медіатехнологій у роботі з дітьми з мовленнєвими порушеннями.....	23
2.3. Інтерактивні підходи у використанні медіа для мовленнєвого розвитку.....	27
2.4. Потенціал штучного інтелекту у логопедичній практиці	31
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДНИЦЬКЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕДІАТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ.....	37
3.1. Організація дослідження та методики діагностики мовленнєвого розвитку дітей з порушеннями мовлення	37
3.2. Реалізація експериментальної програми.....	39
3.3. Аналіз отриманих результатів: порівняльні дані та висновки.....	43
РОЗДІЛ 4. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАТЕХНОЛОГІЙ У ЛОГОПЕДИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ.....	52
4.1. Розробка цифрового контенту для занять з дітьми з порушеннями мовлення.....	52
4.2. Методичні рекомендації щодо інтеграції медіатехнологій у роботу логопеда.....	55
4.3. Практична апробація медіатехнологій.....	59

ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71
ДОДАТКИ.....	75

ВСТУП

Розвиток української освіти відзначається активним впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій, що є не лише інноваційним і сучасним, а й необхідним кроком [21]. В епоху цифрових трансформацій особливу увагу заслуговує корекційна педагогіка, зокрема логопедія, де медіатехнології відкривають нові горизонти для підтримки дітей із мовними порушеннями [6, 38], сприяючи їх більш ефективному мовленнєвому розвитку.

Порушення мовлення у дітей – одне з найчастіших відхилень у їхньому психофізичному розвитку [26]. Такі мовленнєві розлади негативно позначаються не лише на успішності в школі, а й на здатності адаптуватися в суспільстві, формуванні самооцінки та рівні психологічного комфорту. Отже, пошук дієвих засобів корекції мовлення залишається надзвичайно актуальним. Цифрові платформи, логопедичні мобільні додатки, інтерактивні ігри, елементи доповненої реальності та штучного інтелекту є медіатехнологіями з великим потенціалом для розвитку мовлення [39, 41], активізації пізнавальної активності та вдосконалення корекційного процесу.

Актуальність дослідження підкреслює нагальну потребу практичного впровадження медіатехнологій у логопедичну практику, підвищення ефективності мовленнєвого розвитку та оптимізацію педагогічної взаємодії [21, 27].

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування, практична, експериментальна оцінка того, наскільки ефективним є використання медіатехнологій у підтримці та розвитку мовленнєвих навичок у дітей з мовленнєвими порушеннями.

Об'єкт дослідження: процес мовленнєвого розвитку дітей з порушеннями мовлення.

Предмет дослідження: медіатехнології як інструмент мовленнєвого розвитку в логопедичній практиці.

Завдання дослідження:

1. Розкрити спектр теоретичних підходів, які пояснюють мовленнєвий розвиток дітей, у яких виявлені порушення мовлення.

2. Дослідити, які перспективи та психолого-педагогічні умови створюють ґрунт для використання медіатехнологій у логопедичній практиці.

3. Оцінити, наскільки успішним є впровадження медіазасобів у процес мовленнєвої корекції.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури, педагогічне спостереження, анкетування, психолого-логопедична діагностика, педагогічний експеримент, методи кількісного та якісного аналізу результатів.

Теоретичний фундамент дослідження закладається у трьох ключових галузях: спеціальна педагогіка [16] – наука, що розкриває специфіку розвитку та навчання дітей із особливими освітніми потребами, зокрема тих, у кого спостерігаються порушення мовлення; дефектологія [17] – дисципліна, що вивчає аномалії мовного розвитку і формує ефективні методики їхньої корекції; педагогічні технології [29] – напрямок, який аналізує найсучасніші методи та засоби навчання, включаючи активне впровадження інформаційних технологій.

Наукова новизна у вивченні ролі медіатехнологій у мовленнєвому розвитку дітей з порушеннями мовлення та у практичній експериментальній перевірці їхньої ефективності в логопедичній практиці.

Практичне значення роботи полягає у можливості застосування результатів дослідження логопедами, педагогами-дефектологами та батьками для підвищення ефективності мовленнєвої корекції з урахуванням інноваційних технологій.

Практична апробація медіатехнологій.

II Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Зміцнення спільних європейських цінностей через освіту», Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (2024).

VI Всеукраїнський конкурс наукових робіт для студентської молоді «Здорова дитина – здорова нація», Глухів (2024).

Наукова апробація. Всеукраїнська науково-практична конференція «Інновації в початковій та спеціальній освіті: досягнення та перспективи», Черкаси (2025).

II Всеукраїнська студентська конференція «Сучасна педагогіка: інновації, виклики та перспективи», Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (2025).

Всеукраїнський науково-практичний семінар «Упровадження європейських цінностей у систему спеціальної освіти та інклюзивного навчання в Україні», Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (2025).

Представлено детальний опис інтерактивних вправ, які реалізують мультимодальний вплив: «Звуковий детектив»: для корекції фонематичного сприйняття та диференціації фонем.

- «Що змінилося?» / «Обери зайве»: для одночасного розвитку логічного мислення, уваги та формування зв'язного, граматично оформленого пояснювального мовлення.

- «Дзеркало емоцій»: для корекції просодичної сторони мовлення та зниження психологічної напруги при заїканні.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

1.1. Класифікація порушень мовлення у дітей

Мовлення – одна з найважливіших психічних функцій людини, складна функціональна система, у центрі якої лежить застосування знакової системи мови під час спілкування [25]. Мовленнєве спілкування створює необхідні передумови для розвитку різних форм діяльності. Оволодіння дитиною мовою сприяє усвідомленню, плануванню та регуляції її поведінки. Проте сьогодні спостерігається явна тенденція до зростання кількості дітей з особливими освітніми потребами (ООП) [16], а постійні зміни в нашому суспільстві вимагають пошуку ефективних шляхів корекції та комунікативного розвитку дітей із ООП, зокрема з мовленнєвими порушеннями.

Мовленнєві порушення сприймаються як відхилення від звичайного мовленнєвого розвитку, які проявляються у вигляді недостатньої зрілості чи спотворення одного або кількох елементів мовленнєвої системи – фонетичної (звукової) складової, лексико-граматичних засобів, фонематичних процесів і цілісності мовлення. У межах української логопедичної науки такі порушення розрізняються за механізмом їх виникнення, будовою дефекту, психолого-педагогічними ознаками та особливостями корекційного впливу [25]. Однією з найпоширеніших, безсумнівно, залишається системна психолого-педагогічна класифікація порушень мовлення, яку активно інтегрують у свою професійну практику дефектологи, логопеди й вчителі інклюзивної освіти [17].

Враховуючи, наскільки багатогранною є природа мовленнєвих дефектів і який вони мають вплив на загальний психофізичний розвиток, перш за все треба впорядкувати основні типи порушень. У логопедичній та корекційній педагогіці

давно закріплена системна психолого-педагогічна класифікація, яка розподіляє розлади за їх етіологією та клінічними проявами.

1. У межах артикуляційно-фонетичних порушень розрізняються кілька фундаментальних груп мовленнєвих розладів [19]:

Дислалія – це розлад звуковимови, який з'являється, незважаючи на нормальний слух і анатомічно правильну будову артикуляційного апарату. Суть порушення полягає у труднощах із вимовою окремих звуків або їхніх груп.

Дизартрія – це складне порушення вимови, яке виникає через недостачу або розкоординовану іннервацію (нервове забезпечення) м'язів, залучених у мовлення (язик, губи, м'яке піднебіння). У результаті спостерігаються спотворення звуків та зміни темпу й ритму мовлення.

Ринолалія (гугнявість) являє собою розлад мовлення, що спричинений анатомічними вадами у будові піднебіння та/або носоглоткової порожнини (наприклад, щілина піднебіння). Основний прояв ринолалії – це зміна тембру голосу (назалізація), коли частина мовленнєвого потоку проходить через ніс, а також значне спотворення артикуляції голосних та приголосних звуків.

2. При порушеннях фонематичних процесів дитина часто не може чітко розрізнити окремі звуки, помилково вживає їх у мовленні та стикається з труднощами під час фонематичного аналізу й синтезу. Такі порушення створюють суттєві перепони у формуванні навичок читання та письма.

3. Порушення лексико-граматичної структури мовлення характеризуються обмеженим словниковим запасом, труднощами у доборі слів, помилками у словозміні та словотворенні, порушенням побудови фраз і речень. Такі діти часто не можуть чітко та логічно висловити свою думку.

4. Системне затримання розвитку мовлення:

Загальне недорозвинення мовлення (ЗНМ) – найпоширеніша форма мовленнєвих розладів, при якій у дитини спостерігаються порушення всіх складових мовлення, починаючи з вимови окремих звуків і закінчуючи вмінням будувати зв'язний мовний потік.

5. До порушень у темпо-ритмічному формуванні мовлення належать порушення, які прямо впливають на легкість, темп і ритм мовленнєвого потоку, суттєво ускладнюючи спілкування та соціальну взаємодію. При цьому мова йде не про дефекти вимови окремих звуків, а про порушення загальної просодичної структури.

- Заїкання (логоневроз) – це комплексний мовний розлад, що проявляється порушенням плавності мовлення і виникає через спазматичний стан м'язів мовленнєвого апарату (язика, губ, гортані та дихальних м'язів). Спазми можуть виявлятися у вигляді повторення окремих звуків, складів чи слів (клонічна форма) або повного блокування мовлення (тонічна форма), суттєво ускладнюючи вільне формулювання думки. У цьому стані виражена психогенна складова, часто супроводжувана вторинними невротичними реакціями.

- Тахілалія (патологічно прискорене мовлення) – це розлад, що стоїть у прямій протилежності до браділалії, і проявляється надзвичайно швидким темпом мови, який виходить за межі звичної фізіологічної норми. Через поспіх мовця «ковтаються» звуки, слова обрізаються, синтаксичні структури руйнуються, а думка часто залишається незакінченою. На відміну від заїкання, судоми відсутні, проте «розсипаність» мовних рухів створює розмитість і нечіткість вимови, ускладнюючи її сприйняття.

Завдяки поданій класифікації логопед отримує інструмент для диференціації типів мовних порушень, беручи до уваги індивідуальні особливості кожної дитини й підбираючи найбільш адекватні корекційні підходи. В умовах цифрової трансформації освітньої системи критично важливо адаптувати застосування медіатехнологій до специфіки конкретного порушення. Виходячи з цього, саме об'єктивна і функціональна класифікація порушень мовлення виступає вирішальним фактором, який забезпечує успішність логопедичної практики й одночасно слугує науковим підґрунтям для інтеграції найсучасніших цифрових технологій у процеси корекції та розвитку.

Причини розвитку мовленнєвих порушень багатофакторні: вони виникають внаслідок складної взаємодії біологічних, генетичних і

соціально-психологічних факторів. Систематизація цих причин необхідна, бо саме вона відкриває шлях до створення адекватних корекційних стратегій.

1. Ці фактори мають прямий зв'язок з ураженням або порушенням функціонування центральної нервової системи (ЦНС) – органу, який координує мовні центри (зони Брока й Верніке) і відповідає за іннервацію артикуляційного апарату.

Пренатальні (внутрішньоутробні) ураження: коли інфекційні захворювання матері (наприклад, краснуха), її інтоксикація (споживання алкоголю, наркотичних засобів) або тяжкі токсикози й кровна несумісність між матір'ю й плодом впливають на розвиток плоду. У результаті може виникнути мінімальна мозкова дисфункція (ММД), що часто слугує підґрунтям для загального недорозвинення мовлення (ЗНМ) або алалії.

У післяродовий (після народження) період можуть виникати ураження: інфекції нервової системи (менінгіт, енцефаліт), травми, що уражають черепо-мозковий комплекс, а також довгі, тяжкі соматичні хвороби, які виснажують центральну нервову систему саме у той час, коли мовлення ще формує свої перші нотки (до трьох років).

2. Фактори генетичної та спадкової природи:

Спадкова передача мовленнєвих здібностей проявляється, коли у близьких родичів виявляються затримки або порушення мовлення. Наприклад, схильність до заїкання чи дислалії часто виявляє виразний сімейний характер.

3. Генетичні синдроми. Мовленнєві порушення часто слугують лише видимою гранню більш комплексних генетичних синдромів (наприклад, синдром Дауна, синдром Мартіна-Белла), які безпосередньо впливають на когнітивні процеси і, відповідно, на розвиток мови.

4. Анатомічні аномалії артикуляційного апарату – це вроджені дефекти, серед яких розщеплення губи й/або піднебіння (ринолалія), коротка під'язикова вуздечка (анкілоглосія), а також аномалії прикусу й будови зубів.

Патології слуху: приглухуватість або нейросенсорна втрата слуху, навіть мінімальна, у вирішальний період мовного розвитку (до 3-4 років) різко ускладнює формування фонематичного слуху та звукову артикуляцію.

5. Соціально-психологічні й педагогічні детермінанти. Хоча органічна підоснова практично збережена, різноманітні зовнішні фактори все одно залишають помітний відбиток на способах використання та еволюції мовленнєвої функції. Недостатній мовленнєвий контакт у сім'ї, коли бракує емоційного та словесного спілкування, створює дефіцит мовленнєвого контакту або, у важчих випадках, педагогічну занедбаність; це суттєво сповільнює формування лексико-граматичної системи та розвиток зв'язного мовлення.

Неправильне мовленнєве середовище спонукає дитину підхоплювати недосконалі мовні зразки (сюсюкання, діалектизми, дефекти мовлення дорослих), які потім закріплюються у вигляді патологічних стереотипів вимови.

Білінгвізм і полілінгвізм – це коли дитина в ранньому віці одночасно опановує дві чи більше мов, особливо якщо хоча б один з батьків не володіє однією з мов досконало, і це може призвести до короткочасної затримки мовлення чи сплутання граматичних структур. Важливу роль у цьому відіграють психогенні фактори – різноманітні гострі або хронічні психотравми, такі як раптовий переляк, зміна середовища чи сімейні конфлікти, які часто стають причиною заїкання (логоневрозу) або навіть мутизму – повної відмови від мовлення. Помітно, що успішна логопедична корекція потребує всебічної діагностики, спрямованої на виявлення усіх потенційних факторів ризику, і саме це дає спеціалісту змогу обрати найвідповіднішу стратегію впливу.

1. Логопедична корекція і формування мовленнєвої системи – це фундаментальний елемент корекційної роботи, що орієнтується на поступове відновлення й відтворення порушених зв'язків мовного апарату.

Артикуляційна та фонематична корекція охоплює індивідуальні й групові заняття, орієнтовані на встановлення правильної постановки звуків, їх автоматичне використання та тонку диференціацію. Особливу увагу приділяються вправам, що розвивають артикуляційну моторику (кінестетичний

контроль) і удосконалюють фонематичний слух (здатність розрізняти фонем на слух).

2. Психолого-педагогічна підтримка (когнітивну й емоційну складову) Мовленнєві порушення часто провокують вторинні психологічні ускладнення – підвищену тривожність, соціальну ізоляцію, зниження самооцінки. Через це участь психолога стає незамінною складовою комплексного підходу.

- Корекція когнітивних функцій – це набір вправ, що розвиває уважність, слухову й візуальну пам'ять, а також вербальне й невербальне мислення, які часто відстають через мовленнєвий дефект.

- Підсилення мотивації і самоконтролю, що здійснюється шляхом інтеграції когнітивно-поведінкових стратегій та ігрових психотерапевтичних інструментів, призводить до зростання внутрішнього прагнення дитини до тривалих корекційних практик і сприяє формуванню вміння самостійно регулювати власне мовлення.

3. Лікувальна підтримка (з урахуванням етіологічних і нейрофізіологічних впливів). У випадках, коли мовленнєвий дефект виникає на фоні органічної чи функціональної патогенези (дизартрія, алалія, заїкання нервового характеру), варто залучити відповідних медичних спеціалістів (невролога, психіатра, ЛОР-лікаря). У такій ситуації застосовують:

- Фізіотерапія та апаратні методи охоплюють не лише масаж артикуляційного апарату при дизартрії, а й низку фізіотерапевтичних процедур – електрофорез, магнітотерапію тощо – спрямованих на підвищення іннервації м'язів, що забезпечують мовлення.

4. Сучасні інноваційні та технологічні методи.

Сучасна логопедія активно вбирає в себе найсвіжіші досягнення нейронауки та ІТ, підвищуючи гнучкість, точність і ефективність корекційного процесу. Ось що ми застосовуємо:

- Медіатехнології та інтерактивні інструменти. До їх арсеналу входять логопедичні мобільні додатки, інтерактивні дошки, а також AR/VR-технології.

Завдяки цим засобам матеріал подається у кількох вимірах одночасно, а буденні справи набувають ігрового характеру.

- Нейропсихологічні тренінги, а саме практичні заняття, спрямовані на розвиток міжпівкульної взаємодії та виправлення дефіциту виконавчих функцій (планування, контроль), які слугують незамінною основою для складних мовленнєвих актів.

- Сенсорна інтеграція, підкріплена підходами, орієнтованими на систематизацію й упорядкування сенсорних імпульсів, що надходять у мозок, набуває особливої ваги для дітей із диспраксією чи сенсорною алалією, адже вона підвищує їхню загальну здатність обробляти інформацію, включно з мовленнєвою.

1.2. Принципи логопедичної корекції мовлення в контексті цифрової трансформації освіти

Сучасна освітня система в Україні стрімко піддається швидкому цифровому перетворенню. Зокрема, це стосується і корекційно-розвиткових підходів до дітей, яким потрібна індивідуальна підтримка через особливі освітні потреби, зокрема мовленнєві порушення. У цьому контексті логопедична практика стоїть перед необхідністю переосмислення традиційних методик: зберігаючи фундаментальні принципи, вона одночасно втягує інноваційні інструменти, серед яких особливе місце займають медіатехнології.

Принципи логопедичної корекції – це науково обґрунтовані нормативи, які формують зміст, організаційну структуру й методичний кейс допомоги дітям із мовленнєвими порушеннями. В епоху цифрових змін ці принципи не тільки зберігають свій педагогічний фундамент, а й розширюються, впроваджуючи нові можливості та відповідаючи на виклики цифрового освітнього середовища.

До ключових принципів логопедичної роботи в умовах цифрового освітнього середовища відносимо:

1. Принцип індивідуалізації, диференціації та гнучкості (адаптивності).

За таким принципом застосування цифрових технологій дозволяє майже повністю узгоджувати навчальний процес з індивідуальними, віковими та психофізіологічними особливостями кожної дитини, а також з типом її мовленнєвого порушення. Зазначимо, що медіатехнології дають наступні можливості:

- адаптувати навчальний матеріал, складність завдань та темп засвоєння відповідно до поточного рівня мовленнєвого розвитку (наприклад, через адаптивне тестування та автоматичне корегування завдань);

- забезпечити диференційований підхід до груп дітей з різними нозологіями (дислалія, дизартрія, алалія тощо), пропонуючи спеціальні цифрові інструменти та завдання;

- реалізувати гнучкість в організації занять у синхронному, асинхронному або у змішаному форматі, а також у виборі місця проведення корекції, наприклад, у закладі освіти, вдома тощо.

2. Принцип наочності, мультимодальності та сенсорної інтеграції

Цифрові інструменти забезпечують високий рівень візуалізації матеріалу, що особливо важливо для дітей з порушеннями мовлення, посилюючи зв'язок між зоровим і слуховим аналізаторами.

Інтерактивні презентації, відео, аудіо, анімація та доповнена реальність (AR) активізують зорові, слухові й тактильні канали сприйняття.

Це сприяє мультимодальному засвоєнню інформації та кращій сенсорній інтеграції, формуючи стійкіші мовленнєві зв'язки. Наприклад, використання біологічного зворотного зв'язку (БЗЗ) чи логопедичних тренажерів (артикуляційні профілі) дозволяє візуалізувати процес артикуляції.

3. Принцип активної взаємодії, інтерактивності та ігрофікації

У цифровому середовищі можлива організація інтерактивної взаємодії дитини з навчальними ресурсами. Ми вважаємо, що виконання завдань у мобільних додатках, участь у логопедичних іграх, симуляторах та навчальних платформах забезпечує активну участь дитини в процесі корекції.

Гейміфікація (використання елементів гри, таких як бали, рейтинги, нагороди) підвищує мотивацію, утримує інтерес і перетворює рутинні справи на захопливу діяльність.

4. Принцип системності, послідовності та поетапного формування мовленнєвих навичок.

Використання цифрових засобів має строго відповідати системі та послідовності розвитку мовлення: від формування артикуляційних рухів і постановки звуків до автоматизації та розвитку зв'язного мовлення. Програми та додатки повинні бути чітко структурованими за рівнем складності, мати логічну послідовність і забезпечувати повторюваність дій для закріплення навичок. Інтерактивні інструменти допомагають систематизувати та автоматизувати збір даних про прогрес дитини.

5. Принцип науковості, доказовості та безпеки.

Цифрові засоби повинні бути науково обґрунтованими, відповідати новітнім педагогічним та логопедичним методикам, віковим та психофізіологічним особливостям дітей з порушеннями мовлення. Необхідно застосовувати лише ті технології, ефективність яких підтверджено дослідженнями та практикою в логопедії (принцип доказової корекції).

Принцип безпеки вимагає захисту персональних даних дитини та дотримання санітарно-гігієнічних норм використання гаджетів, а саме нормування часу роботи з екраном, забезпечення ергономічних умов.

6. Принцип педагогічної та технічної доцільності.

Інтерактивні засоби – це інструмент роботи логопеда, тому важливо відбирати саме ті завдання, які підтримують конкретну мовленнєву ціль заняття, сприяють розвитку певних мовленнєвих компонентів і не перевантажують дитину зайвими елементами чи непотрібною інформацією. Технічна доцільність передбачає вибір надійних, доступних і простих у використанні програмно-технічних засобів.

7. Принцип партнерства, прозорості та розширеної взаємодії.

Цифрові засоби значно розширюють можливості співпраці між логопедом, дитиною та її батьками. Вони дозволяють організовувати корекційну підтримку не лише в умовах закладу освіти, а й удома. Це може бути дистанційна корекція, домашні завдання через платформи. Вважаємо, що для успішного мовленнєвого розвитку дитини важливо залучати батьків, спільно користуючись мобільними додатками та онлайн-платформами, а також забезпечуючи звіт про прогрес дитини за допомогою цифрових інструментів.

Таким чином, логопедична практика зберігає традиційні методологічні засади, збагачується новими можливостями, які відкривають медіатехнології. Дотримуючись оновлених педагогічних принципів, цифрові інструменти можуть не лише підвищити ефективність мовленнєвої корекції, а й зробити її більш доступною, захоплюючою, гнучкішою в організації та краще адаптованою до індивідуальних потреб кожної дитини.

РОЗДІЛ 2

МЕДІАТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ

2.1. Поняття, види та інноваційні рішення медіатехнологій у логопедії

Цифровізація освіти відкриває нові можливості для логопедичної практики, зокрема через застосування медіатехнологій. Вони значно розширюють традиційний інструментарій логопеда, підвищуючи мотивацію дітей, урізноманітнюючи форми подачі матеріалу та дозволяючи забезпечити індивідуалізований і гнучкий підхід до корекційної роботи.

Ми вважаємо, що медіатехнології відіграють важливу роль у освітньому середовищі сьогодення, виступаючи дієвим інструментом для розвитку мовленнєвої діяльності дітей. Важливу роль у забезпеченні ефективності мовлення відіграє когнітивна активність, що, на нашу думку, сприяє розвитку мислення, уваги, пам'яті та інших мисленнєвих процесів. Завдяки використанню сучасних комп'ютерних технологій відбувається формування спеціального комфортного середовища, за допомогою якого можемо залучати дітей до реальної діяльності засобами візуальної, інтерактивної, ігрової та адаптованої форм подання інформації [13,15].

При роботі з дітьми з порушеннями мовлення важливо вирішувати завдання не лише збагачення, накопичення, уточнення словникового запасу, а й створювати умови для його активізації та актуалізації власних висловлювань дітей. Саме у цьому можуть допомогти різні новітні технології для мовленнєвого розвитку [5].

Медіатехнології в педагогічному і логопедичному контексті – це поєднання апаратних та програмних засобів, що забезпечують створення, обробку, передачу і представлення інформації в мультимедійній формі з метою розвитку, навчання чи корекції [6, 7]. Використання медіатехнологій у логопедії

відбувається через аудіоальні, візуальні, інтерактивні, гейміфіковані, дистанційні та адаптовані ресурси.

Аналіз літературних джерел вказує, що комп'ютерні технології становлять для фахівця не частину змісту корекційного навчання, а додатковий набір можливостей корекції відхилень у мовленнєвому розвитку дитини.

Дефектологу та вчителю-логопеду, які застосовують в роботі комп'ютерну техніку, необхідно вирішити дві основні задачі спеціального навчання:

- сформувані в дітей уміння користуватися комп'ютером і застосовувати медіатехнології для їхнього розвитку та корекції мовленнєвих порушень;
- для проведення фізкультхвилинок, зарядок для очей, інтерактивних ігор для розвитку фонематичних процесів тощо [6].

Використання медіатехнологій у логопедичній роботі з дітьми сприяє підвищенню їх мотивації до логопедичних занять, організації об'єктивного контролю розвитку та діяльності дітей та розширенню сюжетного наповнення традиційної ігрової діяльності. Медіатехнології забезпечують непомітний для дитини з порушеннями мовлення перехід від ігрової діяльності до навчальної, розвивають вищі психологічні функції, такі як схематизація, символізація мислення тощо. Логопедові комп'ютерні технології надають можливості швидкого створення власного логопедичного контенту та візуалізації акустичного компоненту мови. Новітні комп'ютерні технології надають можливості для розширення спектра неverbальних завдань, допомагають, за рахунок підвищеного емоційного тону, більш швидкому переведенню матеріалу, що вивчається в довготривалу пам'ять.

Виокремлюємо ключові переваги використання медіатехнологій у контексті розвитку мовленнєвої активності:

- візуалізація навчального матеріалу;
- інтерактивна взаємодія між учасниками процесу;
- можливість багаторазового повторення матеріалу;
- ігрова форма подання інформації [2];

- миттєвий зворотний зв'язок.

Вважаємо, що одна з ключових особливостей медіатехнологій полягає у візуалізації складних понять через мультимедійні засоби, які включають текст, графіку, анімацію, аудіо та відеофрагменти. Це дозволяє ефективно пояснювати складні поняття, сприяючи кращому сприйняттю та засвоєнню інформації. Наприклад, створюючи відеоуроки із поясненням фонетики, ефективною буде демонстрація артикуляції звуків в інтерактивному форматі, використання графічних інструментів для структурування знань.

Медіатехнології дають змогу залучати дітей до активного мовлення через включення у процес та візуальний контент. Інтерактивні вправи, квести, віртуальні завдання дають змогу встановлення двостороннього контакту між дитиною та навчальним матеріалом. Це можуть бути інтерактивні тестові, гейміфіковані завдання з миттєвим результатом, використання додатків для розвитку мовлення, логіки в ігровій формі, віртуальна взаємодія з персонажами або сюжетами.

Ми переконані, що навчання із застосуванням медіатехнологій дозволяє багаторазово повторювати матеріал без зайвого тиску на дитину, враховуючи її індивідуальний темп сприйняття, графік та можливості. Це особливо важливо для дітей, які мають труднощі у засвоєнні інформації, яким потрібне повторне пояснення чи додаткова практика. Відеоуроки, записи звуків, ігри і вправи доступні для повторного перегляду дитиною у будь-який час. Це вважаємо перевагою такого навчання.

Таким чином, медіатехнології дозволяють організувати навчальний процес у формі гри, яка є природною для дітей і сприяє підвищенню їхньої активності та зацікавленості. Освітні ігри можуть використовуватися для формування зв'язного мовлення та критичного мислення. Це включає вибір відповідних слів, виявлення помилок, створення ігрових ситуацій, де діти виступають учасниками сюжетних квестів, а також заняття в інтерактивних розвиваючих середовищах.

Інтерактивні технології забезпечують можливість миттєвого отримання зворотного зв'язку, що сприяє корекції навчального процесу в реальному часі. Дитина отримує підтримку після виконання завдання, що мотивує її до подальшої активної діяльності. Це передбачає оцінювання результатів у момент виконання завдань, систему підказок, якщо дитина стикається з труднощами, автоматичну корекцію відповідей у разі неточностей.

Медіатехнології дають можливість організувати навчальний простір таким чином, щоб він був найбільш сприятливим для розвитку мовленнєвої активності дітей. А саме використання інтерактивних дошок для групових занять, застосування програм для тренування мовлення та мислення засобами цифрових платформ, впровадження онлайн-занять для індивідуального навчання [6].

Слід зазначити, що для успішного впровадження медіатехнологій важливо враховувати відповідність медіаконтенту віковим особливостям дітей. Усі вправи, програми, інтерактивні матеріали повинні враховувати рівень розвитку і сприйняття дитини, аби уникнути перевантаження. Обов'язково має бути дозоване використання технічних засобів, оскільки надмірна кількість вправ із застосуванням комп'ютерних технологій може призводити до перевтоми, тому важливо обмежити час роботи з гаджетами відповідно до вікових норм.

Ми вважаємо, що необхідно поєднувати традиційні та новаторські методи навчання. Новітні технології повинні не витіснити, а гармонійно доповнювати класичні логопедичні методики. Також необхідно проводити систематичний моніторинг ефективності використання медіатехнологій, так як регулярне оцінювання результатів дозволяє змінювати методи та прийоми, а також адаптувати програму до потреб кожної дитини.

Звернемо увагу, що при роботі з дітьми, які мають мовленнєві порушення, медіатехнології потребують адаптації та спеціалізації щодо розв'язання поставлених завдань, що налаштовуються відповідно до індивідуальних можливостей і темпів розвитку дитини. Завдання мають бути спрямовані на

активізацію різних каналів сприйняття: зорового за допомогою відеоматеріалів, слухового через аудіозаписи, тактильного під час роботи з інтерактивними панелями. Важливо ініціювати участь дитини у виконання вправ через завдання на вибір правильної відповіді, заповнення пропусків. Окрім того, необхідно створювати ситуації успіху, залучаючи інтерактивних персонажів, ігрові сюжети, які викликатимуть позитивну емоційну реакцію.

Власне, задля ефективного використання медіатехнологій слід застосовувати програми, які допомагатимуть дітям практикувати артикуляцію, будувати речення, формувати звуковимову та розвивати мовленнєві навички. У даному випадку аудіоматеріали сприяють кращому розрізненню звуків, розвитку ритмічного й інтонаційного слуху, а освітні програми допомагають розширювати словниковий запас і засвоювати граматику. Скажімо, артикуляційні процеси можна моделювати у відеоформаті або через мобільні застосунки.

Варто підкреслити, що теоретики та практики відзначають, що правильно організоване використання медіатехнологій забезпечує комплексний підхід до розвитку мовлення у дітей із мовленнєвими порушеннями.

Таким чином, медіатехнології виступають потужним інструментом активізації мовленнєвої діяльності дітей, забезпечуючи візуалізацію навчального матеріалу, інтерактивну взаємодію, можливість циклічного повторення матеріалу, ігрову форму подання інформації, зворотній зв'язок у реальному часі, а також в асинхронному режимі.

Наведемо приклади, що ілюструють основні види медіатехнологій, які використовуються в логопедичній роботі:

- інтерактивні презентації, такі як Canva, Genially, Kahoot, які візуалізують навчальний матеріал, сприяють кращому засвоєнню понять, особливо у дітей із зорово-образним мисленням;
- логопедичні мобільні додатки: «TippryTalk», «Я кажу», «Логопед», «Speech Clubs», які забезпечують інтерактивну практику звуковимови, розвиток фонематичного слуху, словникового запасу;

- онлайн-платформи для інтерактивних вправ, наприклад, EducaPlay, Wordwall, які дозволяють створювати завдання з автоматичним зворотним зв'язком;
- аудіо- та відеоматеріали з логопедичними вправами, артикуляційною гімнастикою, які дають змогу багаторазового прослуховування, перегляду і повторення;
- доповнена реальність (AR) – дає змогу візуалізувати абстрактні мовленнєві поняття, що допомагає кращому розумінню та запам'ятовуванню;
- платформи дистанційного навчання, а саме Zoom, Google Meet, ClassDojo – важливі для організації дистанційного навчання або підтримки дітей в умовах інклюзивного чи домашнього навчання [18].

Слід наголосити, що інноваційні рішення у сфері логопедії дозволяють не лише автоматизувати рутинні процеси, але й забезпечити більш ефективний зворотний зв'язок, залучити дитину до активної мовленнєвої діяльності, а також відслідковувати результати у динаміці. Завдяки таким адаптивним технологіям, що реагують на успіхи дитини, створюється індивідуальна програма корекції мовлення.

Тож, однією з ключових переваг сучасних медіатехнологій є їх мультимодальність, що дозволяє одночасно задіяти кілька каналів сприймання – візуальний, слуховий, кінестетичний, що особливо важливо для дітей з мовленнєвими порушеннями. Крім того, медіаінструменти створюють позитивний емоційний фон занять, знижують рівень тривожності та сприяють формуванню впевненості у власних силах.

Таким чином, медіатехнології стають не лише допоміжним засобом, а повноцінним інструментом корекційно-розвивальної роботи логопеда, здатним якісно змінити підхід до навчання дітей з мовленнєвими порушеннями. Інноваційні методи впливу в діяльності логопеда стають перспективним засобом корекційно-розвивальної роботи з дітьми, які мають порушення мовлення.

2.2. Особливості застосування медіатехнологій у роботі з дітьми з мовленнєвими порушеннями

Діти з мовленнєвими порушеннями потребують комплексного, диференційованого підходу до навчання і корекції, які враховують їхні індивідуальні особливості. Застосування медіатехнологій у логопедичній роботі є інноваційним засобом, що відповідає цим вимогам. Технології мають значний потенціал для розвитку мовлення, адже створюють інтерактивне, мотивуюче та адаптоване ситуативне середовище для навчання. Однак, важливо враховувати певні специфічні вимоги для забезпечення ефективності їхнього використання.

До основних принципів застосування медіатехнологій у роботі з дітьми з мовленнєвими порушеннями відносимо здатність до адаптації, мультисенсорність, інтерактивність, емоційна залученість.

Вважаємо однією з провідних особливостей застосування медіатехнологій у корекційній роботі є здатність враховувати індивідуальні потреби кожної дитини. Власне, завдання можна варіювати за рівнем складності, поступово збільшуючи навантаження, а типи завдань можна підбирати відповідно до мовленнєвого та психоемоційного розвитку дитини. Крім того, використання спеціалізованого програмного забезпечення дозволяє створювати індивідуальну траєкторію навчання, забезпечуючи можливість виконання завдань у власному комфортному темпі. У практичній роботі це може реалізуватися через поступове навчання артикуляції звуків, починаючи з простих вправ на розпізнавання звуків до виконання складніших завдань, таких як складання слів, побудова повноцінних речень. Такий підхід базується на успішному засвоєнні попередньо вивченого матеріалу, забезпечуючи послідовне опанування мовленнєвих навичок. Діти з мовленнєвими порушеннями краще засвоюють матеріал, якщо до процесу включено кілька сенсорних каналів. Переконані, що мультисенсорний підхід:

- передбачає зорове сприйняття через використання відеозаписів, зображень, анімацій;

- залучає слухове сприйняття за допомогою аудіопристроїв для корекції фонематичного слуху та вимови;
- включає тактильне сприйняття завдяки сенсорному екрану, мультимедійним задачам;
- задіює моторну ігрову активність, що супроводжуються руховими командами з екрана.

Для тренування правильної артикуляції можна використовувати програми з візуальними зразками, наприклад, з анімацією артикуляційних рухів і звуковим супроводом, де можна повторювати звуки.

На нашу думку, для досягнення ефективності будь-якої освітньої програми важливо залучати дитину до активної навчальної діяльності. Медіатехнології забезпечують це через інтерактивну взаємодію, яка включає виконання завдань за допомогою роботи з програмою. Це може бути пошук правильних варіантів, завершення фраз, імітація звуків. Використовуємо розв'язання логопедичних квестів із включенням ігрових моментів, наприклад, виконання певного мовленнєвого завдання для просування до наступного рівня гри. Дієвими є також використання навчальних платформ, де кожне завдання адаптується до відповідного результату дитини.

Насамперед, медіатехнології створюють позитивну емоційну атмосферу, підвищують інтерес та мотивацію до навчання. Такого результату ми можемо досягти за допомогою впровадження різноманітних яскравих персонажів або добре відомих дітям героїв мультфільмів, які взаємодіють з дітьми під час виконання завдань. Не менш важливим є використання мотивуючих та стимулюючих фраз, які допоможуть підтримати впевненість дитини у своїх силах. Це можуть бути повідомлення такі, як «Усе добре, ти все зможеш», «У тебе добре виходить, наступного разу вийде краще», «Ти впораєшся, спробуй ще раз». Додатковою системою заохочення можуть слугувати віртуальні нагороди. Можемо використати медалі, відкриття нових рівнів гри, збір монеток, які можна обміняти на різноманітні бонуси. Система нагород має бути чіткою і обов'язково задалегідь роз'яснена дитині.

Таким чином, переконані, що емоційна підтримка в логопедичних програмах знижує психологічну напругу та тривожність у дітей, забезпечує їхню активну участь у навчальному процесі.

Гейміфікована форма подачі матеріалу перетворює процес навчання на цікаву та зрозумілу для дитини діяльність. Враховуючи вищезазначене, для забезпечення ефективного використання інтерактивних ігор необхідно:

1. Розробити чіткий план застосування медіазасобів на кожному етапі корекційного процесу з урахуванням індивідуальних можливостей дитини.

2. Обмежувати тривалість використання технічних засобів відповідно до вікових норм, організовуючи регулярні перерви для відпочинку та зміни діяльності.

3. Постійно аналізувати та оцінювати ефективність обраних методів, а також коригувати завдання відповідно до прогресу дитини.

4. Поєднувати медіатехнології з традиційними засобами логопедичної роботи, що дозволить досягти гармонійного розвитку та високих результатів.

5. Використовувати інтерактивні завдання та ігри, які стимулюють не лише мовленнєвий розвиток, а й сприяють розвитку пам'яті, уваги, уяви.

Для забезпечення максимальної ефективності корекційного процесу дуже важливо дотримуватися методичних та санітарно-гігієнічних норм. Медіатехнології мають бути інструментом дозованого впливу, тому необхідно чітко обмежувати тривалість роботи з технічними засобами, керуючись віковими нормами та створюючи регулярні перерви для зорового та фізичного відпочинку. Це забезпечує цифрову гігієну, запобігає перенапруженню зору, знижує ризик психоемоційного перевантаження та гіперактивності у дітей.

Переконані, що за допомогою спеціалізованих комп'ютерних програм логопед може корегувати звуковимову, формувати зв'язне мовлення, використовувати завдання на розвиток фонематичного слуху, створювати вправи на автоматизацію звуків.

Спеціальні навчальні ресурси використовують мультисенсорний підхід, де діти можуть спостерігати за артикуляцією звуків, слухаючи їхнє звучання та

повторювати їх. Також серед інтерактивних технологій високою популярністю користуються розвиваючі ігри, що складаються із завдань для розвитку координації рухів, вивчення слів за певними категоріями, розпізнавання звуків, визначення послідовності дій. Програми візуального моделювання артикуляції слугують чудовим інструментом для тренувань. Наприклад, програми, де моделі артикуляційного апарату показують точні позиції губ, язика, зубів для коректної звуковимови допомагають дитині чітко повторювати дії, вивчаючи процес звукового формування в деталях.

На нашу думку, прослуховування аудіоматеріалів, наприклад, звуки тварин, транспорту, забезпечує формування фонематичного слуху. У свою чергу відеоматеріали допомагають покращити орієнтацію у просторовому розумінні послідовності слів або побудови речення.

На основі аналізу теоретичних і практичних джерел можна зробити висновок, що медіатехнології є ефективним та потужним інструментом корекції мовленнєвих порушень у дітей з порушеннями мовлення. Вони не лише спрощують і прискорюють процес навчання, але й роблять його більш цікавим, мотивуючим та доступним для дітей та відкривають можливості диференційованого підходу. Проте для досягнення максимальної ефективності їхнього використання необхідно забезпечити розумний підхід до організації навчального процесу, що передбачає дотримання методичних рекомендацій, грамотне поєднання медіатехнологій з традиційними методами навчання, а також систематичний моніторинг результатів діяльності.

Таким чином, медіатехнології можуть значно покращити ефективність корекційної роботи за умови системності та професійного підходу. Варто зауважити, що технології слугують інструментом фасилітації навчання, але не замінюють живої педагогічної взаємодії. Функція педагога полягає у стратегічному відборі контенту, індивідуальному налаштуванні завдань, емоційній підтримці. Логопед має збалансовано інтегрувати медіатехнології з традиційними засобами навчання.

2.3. Інтерактивні підходи у використанні медіа для мовленнєвого розвитку

У контексті цифровізації освіти інтерактивні матеріали набувають особливого значення, зокрема, для логопедичної практики. Інтерактивний підхід передбачає активну залученість дитини у процесі засвоєння матеріалу, що є надзвичайно важливим для дітей з порушеннями мовлення, які потребують багаторазового повторення, мотиваційної підтримки, а також візуалізації мовленнєвих процесів.

Інтерактивні медіа у логопедії – це цифрові ресурси, які дозволяють дитині не лише сприймати інформацію, а й взаємодіяти з нею: обирати варіанти, реагувати на завдання, отримувати зворотний зв'язок. Такі засоби сприяють розвитку мовлення через гру, діалог, моделювання мовленнєвих ситуацій.

У сфері корекційно-розвиткової освіти дітей із порушеннями мовлення, медіатехнології включають в себе:

1. Обладнання, а саме комп'ютери, планшети, інтерактивні дошки, проектори, принтери та інше приладдя.

2. Програмне забезпечення: спеціалізовані навчальні програми, електронні підручники, мовленнєві тренажери, мультимедійні навчальні ресурси, програми для діагностики та корекції мовленнєвих порушень.

3. Онлайн-ресурси: онлайн-платформи, сайти з навчальними матеріалами, соціальні мережі для обміну досвідом, відеоконференції, онлайн консультації.

4. Методичний інструментарій: різноманітні методики та технології використання медіатехнологій в освітньому процесі, адаптовані до потреб дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі із порушеннями мовлення [13].

Окрім цього, медіатехнології, як і будь-які інші сучасні методи навчання, мають свої особливості та бар'єри. Наведемо приклади таких обмежень:

1. Індивідуалізація навчального процесу. Медіатехнології дають можливість розробляти індивідуальні навчальні програми, які враховують мовленнєві труднощі кожної дитини. Наприклад, спеціалізовані програми

можуть бути орієнтовані на дітей з різним рівнем мовленнєвого розвитку та передбачати завдання, що відповідають їхнім здібностям. Це сприяє ефективнішому навчанню та розвитку мовлення.

2. Візуалізація та мультимедійність. Однією з переваг медіатехнологій є наявність мультимедійних матеріалів, які поєднують текст, зображення, аудіо та відео. Це особливо корисно для дітей з особливими освітніми потребами, оскільки візуальні образи та анімація допомагають їм засвоювати інформацію, полегшують мовленнєву діяльність та зменшують стрес під час навчання.

3. Інтерактивність. Інтерактивно-комп'ютерні технології дозволяють дітям активно взаємодіяти з навчальними матеріалами та забезпечують інтерактивний підхід до навчання. Інтерактивні вправи, ігри та завдання із використанням планшетів і комп'ютерів допомагають розвивати когнітивні та мовні навички. Вони також допомагають підтримувати інтерес дитини та мотивувати її до процесу навчання.

4. Тренажери та програми для мовленнєвого розвитку. Існує низка спеціалізованих програм та мовленнєвих тренажерів для дітей з особливими освітніми потребами, спрямованих на розвиток мовлення, фонематичного слуху, словникового запасу та граматики. Гейміфікація занять заохочує дітей до навчання та сприяє ефективному засвоєнню матеріалу.

5. Гнучкість та адаптивність. Інтерактивні програми дуже варіативні та персоналізовані. Вони можуть швидко змінювати завдання відповідно до поточного рівня знань та потреб дитини. Це особливо важливо для дітей із загальним недорозвиненням мовлення. Індивідуалізація навчання пов'язана з тим, що потреби дитини можуть змінюватися в процесі навчання.

6. Розвиток когнітивних навичок. Інтерактивні комп'ютерні технології сприяють розвитку когнітивних навичок, таких як увага, пам'ять, мислення та сприйняття. Це відбувається за допомогою інтерактивних завдань, які вимагають від дитини активної участі, логічного мислення та вирішення проблем. Діти із порушеннями мовлення часто мають труднощі в цих сферах, тому інтерактивні технології можуть стати важливим інструментом для їхнього розвитку.

7. Психолого-педагогічна підтримка. Ми вважаємо, що медіатехнології можна використовувати для надання психологічної та освітньої підтримки дітям з порушеннями мовлення та їхнім батькам. Інтернет-ресурси, онлайн-консультації та відео з порадами можуть допомогти батькам краще зрозуміти особливості розвитку своєї дитини та успішно соціалізувати її [10; 19].

Таким чином, використання медіатехнологій у корекційно-розвитковому навчанні дітей із порушеннями мовлення відкриває нові можливості для підвищення ефективності освітнього процесу. Зазначимо, що медіатехнології дозволяють створювати адаптовані навчальні програми, які враховують рівень мовленнєвого розвитку кожної дитини, її індивідуальні особливості, темп навчання та мотиваційні чинники, уможливають індивідуалізацію навчання, використання мультимедійних матеріалів, інтерактивність та надання необхідної психолого-педагогічної підтримки. Медіатехнології також можуть бути використані для підвищення якості освіти в закладах загальної середньої освіти.

Зважаючи на вищезазначене, серед ефективних інтерактивних підходів виокремлюємо наступні:

1. Гейміфікація корекційного процесу включає використання логопедичних ігор, квестів, віртуальних персонажів, що дозволяє перетворити звичайне заняття на захопливий процес навчання. Діти з легкістю виконують вправи на автоматизацію звуків, розширюють словниковий запас, розвивають граматику, не акцентуючи увагу на навчальному характері діяльності.

2. При використанні мультимедійного контенту застосовуємо анімаційні відео, аудіозаписи, озвучені казки чи мультфільми із завданнями. На нашу думку такі завдання сприяють розвитку слухового сприймання, мовленнєвої пам'яті, здатності переказувати. Наприклад, відео з артикуляційною гімнастикою чи вправами на фонематичний слух дають змогу багаторазово відпрацьовувати матеріал з можливістю самоконтролю.

3. Використання інтерактивних платформ для створення вправ дозволяють логопеду або педагогу створювати власні матеріали. Наприклад, ребуси, сортування, пазли, кросворди – сприяють розвитку мовлення та мислення одночасно. Діти можуть виконувати ці завдання як під час занять, так і вдома – у співпраці з батьками.

4. Рольові ситуації з цифровою підтримкою забезпечують моделювання реальних або вигаданих мовленнєвих ситуацій із використанням інтерактивних екранів, сенсорних панелей або навіть онлайн квестів, що сприятиме розвитку комунікативних навичок, діалогічного мовлення, уміння використовувати мовлення для взаємодії та комунікації.

5. Інтерактивні платформи для відеозв'язку (наприклад, Zoom, Google Meet) надають можливості для проведення логопедичних занять у дистанційному форматі. Цей підхід довів свою ефективність під час пандемії COVID-19 та активно використовується для роботи з дітьми під час повномасштабної військової агресії РФ проти України.

Зазначимо, що інтерактивний підхід не лише підвищує ефективність мовленнєвого розвитку, а й забезпечує індивідуалізацію та варіативність логопедичних занять. Він також дозволяє розвивати внутрішню мотивацію дитини до мовлення, формує позитивний досвід успіху та створює емоційно комфортне середовище для корекційної роботи.

Переконані, що дітям із порушеннями мовлення доволі часто потрібна візуальна підтримка для розуміння абстрактних мовних структур і понять. Анімації та візуалізації роблять мовленнєвий процес більш наочним і сприяють ефективнішому засвоєнню матеріалу [28].

На нашу думку, медіатехнології відіграють важливу роль у стимулюванні мовленнєвої активності дітей. Власне, можливість активно взаємодіяти з навчальним матеріалом дозволяє дітям залучатися до процесу навчання на новому рівні, оскільки вони можуть самостійно обирати завдання, випробовувати мовленнєві конструкції та отримувати миттєвий зворотній

зв'язок. Такий підхід не лише розвиває мовленнєві навички, а й надає дітям впевненість у власних силах та стимулює інтерес до навчання.

Ми впевнені, що завдяки своїм унікальним характеристикам медіатехнології значно підвищують ефективність навчального процесу. Вони дозволяють педагогам і логопедам більш точно діагностувати мовленнєві порушення, моніторити прогрес дитини, а також своєчасно вносити модифікації в навчальний процес. Це забезпечує більш системний і послідовний підхід до корекції мовлення, що сприятиме досягненню кращих результатів у коротші терміни. Крім того, інтерактивні технології створюють позитивний емоційний фон, що сприяє зниженню тривожності у дітей з особливими освітніми потребами. Вони роблять навчання більш цікавим і менш формальним, що важливо для створення сприятливого середовища для мовленнєвого розвитку. Це допомагає дітям подолати психологічні бар'єри, пов'язані з мовленнєвими порушеннями, і сприяє формуванню позитивного ставлення до навчання та до власних успіхів у цьому процесі.

Таким чином, медіатехнології є надзвичайно ефективним засобом корекційно-розвиткового навчання дітей із порушеннями мовлення. Вони пропонують унікальні можливості для індивідуалізації навчального процесу, забезпечують мультимедійну підтримку, підвищують мотивацію до навчання через інтерактивність та ігрові елементи, сприяють розвитку когнітивних і соціальних навичок, підвищують ефективність навчання і створюють позитивний емоційний фон. Вважаємо, що всі ці аспекти роблять інтерактивні технології незамінним інструментом у роботі з дітьми із порушеннями мовлення, сприяючи їхньому успішному мовленнєвому розвитку, покращенню якості життя і кращій соціальній адаптації.

2.3. Потенціал штучного інтелекту у логопедичній практиці

У XXI столітті технології штучного інтелекту (ШІ) стрімко інтегруються у ключові соціальні сфери: освіту, медицину та, зокрема, корекційну педагогіку.

Логопедична практика набуває принципово нових можливостей завдяки впровадженню інтелектуальних систем. Ці системи не просто автоматизують процеси – вони здатні адаптувати навчальний матеріал, здійснювати глибокий аналіз мовлення, генерувати персоналізовані корекційні напрямки та надавати миттєвий зворотний зв'язок у режимі реального часу.

Термін «штучний інтелект» – це поєднання слів «штучний», що означає рукотворний або неприродний, та «інтелект», що означає здатність отримувати, обробляти та застосовувати інформацію для адаптивних реакцій у заданому контексті [2]. Метою штучного інтелекту є створення машин, здатних демонструвати інтелектуальну поведінку [3].

Штучний інтелект являє собою галузь інформатики, де комп'ютери імітують людську поведінку та когнітивні здібності, що дозволяє їм виконувати завдання [1].

Штучний інтелект у логопедії слід розуміти як цілеспрямоване використання алгоритмів машинного навчання та нейромережових моделей для комплексної автоматичної обробки мовленнєвої інформації. Його основна задача полягає у сприянні формуванню попереднього діагнозу, адаптації складності завдань і інтенсивному тренуванню мовних навичок. Застосування нейромереж підвищує об'єктивність діагностики, значно посилює ефективність навчального процесу та робить корекційні заняття більш захопливими, різноманітними та доступними для широкого кола дітей.

Штучний інтелект має величезний потенціал у ранньому виявленні та корекції мовленнєвих порушень у дітей. Миттєві можливості штучного інтелекту пропонують значну перевагу у вирішенні обмежених технологічних та комунікаційних можливостей, доступних для дітей з мовленнєвими порушеннями [17].

Штучний інтелект є перспективним стратегічним напрямом для розвитку корекційної логопедичної допомоги, особливо в аспекті персоналізованого втручання. Вважаємо, що такий вид корекційної роботи ефективно

використовує природну здатність дітей до засвоєння мовлення та комунікативних навичок шляхом активного слухання та взаємодії.

Традиційна логопедична робота передбачає персоналізовані вправи, що розробляються фахівцями. Проте, цей індивідуальний метод вимагає значних часових витрат на безпосередню взаємодію з логопедом. Масштабування такої моделі для забезпечення допомоги великим групам дітей зі спеціальними освітніми потребами стає непрактичним. Саме тут технології штучного інтелекту демонструють свій величезний потенціал, оскільки вони здатні забезпечувати індивідуальні адаптивні втручання, не жертвуючи при цьому персоналізованою увагою до потреб кожної дитини.

Логопедична корекція (ЛК) спрямована на покращення комунікативних можливостей через усне мовлення, жестову мову та інші альтернативні методи. Ця спеціалізована галузь охорони здоров'я та педагогіки зосереджена на вивченні та корекції широкого спектру порушень, які класифікуються як такі, що впливають на:

- Голос (фонація).
- Мовлення (артикуляція та плавність).
- Мову (розуміння та використання лексики і граматики).
- Функції ковтання (дисфагія).

Логопедична корекційна діяльність успішно працює з такими станами, як селективний мутизм, дизартрія, афазія та дисфагія. Ці розлади мають величезний негативний вплив на реалізацію людського потенціалу та загальну якість життя. Таким чином, логопедія має вирішальне значення для корекції багатьох аспектів комунікації, зрештою сприяючи загальному добробуту та психологічному комфорту осіб, які потребують цієї допомоги.

Впровадження ІІІ у логопедичну діяльність трансформує традиційні підходи за кількома стратегічними напрямками:

1. Автоматизована діагностика мовленнєвих порушень

ШІ-технології забезпечують безпрецедентний рівень точності аналізу мовленнєвого потоку. Інтелектуальні алгоритми здатні обробляти мовлення дитини за мультипараметричними показниками:

- часові характеристики: швидкість артикуляції, тривалість пауз, темп мовлення (що є критично важливим для діагностики браділалії чи тахілалії);
- фонетичний аналіз: точність вимови фонем, ідентифікація стійких замінів або спотворень звуків;
- просодичні елементи: оцінка інтонації, логічних наголосів та мелодики мовлення;
- синтаксичні та лексичні структури: аналіз логічної зв'язності висловлювань і частотності вживання лексичних одиниць.

На основі цих даних система здатна формувати висновки про наявність чи відсутність порушень, визначати їхню ступінь вираженості та прогнозувати потенційну траєкторію корекції.

2. Принцип індивідуалізації та адаптації вправ

ШІ-платформи виводять принцип індивідуалізації на новий рівень – персоналізацію. Алгоритми такого навчання автоматично коригують складність дидактичних завдань у режимі реального часу. Система постійно враховує прогрес дитини, фіксує помилки, які найчастіше повторюються, і підлаштовує матеріал. Наприклад, якщо дитина успішно засвоює звук [с], система збільшує кількість слів із цим звуком або переводить його в складніші граматичні конструкції. Це забезпечує персоналізовану траєкторію навчання, яка є критично важливою для досягнення максимальної ефективності корекційного впливу.

3. Надання інтерактивного зворотного зв'язку

Додатки, що функціонують на основі ШІ, пропонують миттєву оцінку правильності вимови, що є неможливим при традиційному форматі роботи. Дитина отримує візуальні або аудіальні підказки щодо покращення артикуляції, наголошення або інтонації. Такий негайний відгук підсилює мотиваційний компонент, перетворює корекційну вправу на інтерактивну гру та забезпечує

ефективне закріплення нової навички, оскільки виправлення відбувається миттєво.

4. Тренування за допомогою віртуального асистента (логопеда)

Деякі сучасні ШІ-системи пропонують функціонал повноцінного віртуального асистента або логопеда. Цей асистент здатен взаємодіяти з дитиною у симульованому інтерактивному середовищі: ставити запитання, адекватно оцінювати усні відповіді, надавати чіткі інструкції та моделювати діалоги. Цей підхід є особливо цінним для занять удома, для дітей із обмеженим доступом до фахівця або для автоматизації вже поставлених звуків без постійної фізичної присутності живого логопеда.

4. Підтримка альтернативної та додаткової комунікації (АДК)

ШІ-технології є революційними у сфері підтримки Альтернативної та Додаткової Комунікації (АДК). Це стосується дітей із тяжкими порушеннями мовлення (алалія, афазія, важка дизартрія), які не можуть використовувати усне мовлення. ШІ може підтримувати:

- трансформацію немовленнєвих сигналів: розпізнавання жестів, рухів очей або специфічних невербальних звуків з подальшим перетворенням їх на синтезоване мовлення;

- створення персоналізованих комунікаційних систем: спрощення доступу до візуальних символів та автоматичний підбір лексики на основі контексту.

6. Об'єктивний аналіз ефективності корекційної роботи

Інтелектуальні системи містять вбудовані алгоритми аналітики. Вони здатні автоматично та безперервно відстежувати динаміку прогресу дитини, будувати графіки змін показників, виявляти найбільш стійкі слабкі місця та вносити автоматичні корективи у програму занять. Це дозволяє логопеду приймати рішення, засновані на спеціальних даних, а не лише на суб'єктивному спостереженні.

Переваги інтеграції ШІ у логопедичну практику:

- підвищення точності та об'єктивності діагностики: мінімізація суб'єктивного фактора фахівця;

- виняткова адаптивність: максимальна відповідність завдань індивідуальним темпам і потребам дитини;

- сильна мотивація: залучення дитини завдяки гейміфікації та технологічній новизні.

- розширення доступу: можливість проведення ефективних занять дистанційно (онлайн-логопедія) та без постійної присутності фахівця;

- звільнення часу фахівця: ШІ бере на себе рутинні завдання з аналізу та підбору матеріалу, дозволяючи логопеду зосередитися на безпосередній взаємодії та корекції.

Водночас, критично важливо дотримуватися етичних норм і забезпечити конфіденційність персональних даних дітей. Головний принцип – ШІ має бути інструментом розширення можливостей логопеда, а не його альтернативою. Жодна технологія не здатна повністю замінити людський чинник: емпатію, емоційну підтримку, гнучкість у роботі з вторинними поведінковими порушеннями, що є невід'ємною частиною корекційного процесу.

Таким чином, штучний інтелект відкриває нові горизонти в логопедичній роботі, дозволяючи значно підвищити її ефективність, індивідуалізувати процес навчання й розширити можливості підтримки дітей з мовленнєвими порушеннями в умовах сучасної цифрової освіти.

РОЗДІЛ 3

ДОСЛІДНИЦЬКЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕДІАТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ

3.1. Організація дослідження та методики діагностики мовленнєвого розвитку дітей з порушеннями мовлення

Дослідження ефективності медіатехнологій у розвитку мовлення дітей з порушеннями мовлення зазвичай ґрунтується на комплексному підході, що включає теоретичний аналіз, емпіричні спостереження, педагогічний експеримент та статистичну обробку даних. Вибіркові групи формуються за віком, типом мовленнєвого порушення та рівнем розвитку мовлення. Для оцінки ефективності використовуються як контрольні, так і експериментальні групи, де останні залучаються до занять із застосуванням цифрових, ігрових чи штучно-інтелектуальних технологій.

Для практичної перевірки гіпотези про дієвість медіатехнологій у корекційній роботі ми застосували комплексний дослідницький підхід. Він включав аналіз наукових джерел, систематичні спостереження, педагогічний експеримент та аналіз усіх отриманих даних.

Для дослідження було сформовано дві групи дітей віком від 10 до 12 років. До експериментальної групи увійшли діти як з мовленнєвими порушеннями (8 дітей), так і без мовленнєвих порушень (7 дітей). У навчально-корекційному процесі використовувались медіатехнології, що включали інтерактивні ігри, освітні програми та мультимедійні засоби, адаптовані як до дітей із мовленнєвими труднощами, так і до дітей без спеціальних потреб.

Контрольна група складалася також із дітей з мовленнєвими порушеннями (7 дітей) та без них (8 дітей). У цій групі навчання здійснювалося за традиційними методами, без використання медіатехнологій. У роботі

використовувалися класичні методики, такі як мовленнєві вправи, робота з картинками та настільні розвивальні ігри.

Критеріями для включення дітей із мовленнєвими порушеннями до дослідження були:

- діагностовані порушення звуковимови, фонематичного слуху або загального недорозвинення мовлення;
- відсутність інтелектуальних та моторних порушень, що ускладнювали б виконання завдань.

Для дітей без мовленнєвих порушень:

- нормальний рівень мовленнєвого розвитку;
- відповідний віку рівень когнітивних здібностей.

Групи були вирівняні за кількістю, гендерним складом, а також за загальним рівнем мовленнєвої активності, який було оцінено на підготовчому етапі за допомогою попередньої діагностики.

Для отримання максимально повної та точної картини ми об'єднали класичні діагностичні тести з новітніми цифровими засобами:

Традиційні підходи (стандартні методики):

- Оцінка фонематичних здібностей: перевірялася здатність дитини розрізняти звуки на слух, а також її вміння проводити звуковий аналіз слів.
- Оцінка артикуляції: проводилася перевірка вимови звуків.
- Аналіз мовленнєвої структури: оцінювалися словниковий запас, а також граматична правильність побудови речень та висловлювань.
- Обстеження суміжних функцій: додатково вивчалися пізнавальні процеси (наприклад, візуально-просторові навички за допомогою адаптованих тестів).

Інноваційні підходи (Медіа- та ІІІ-методики):

- Комп'ютерні програми та додатки: використовувалися спеціалізовані мобільні застосунки (зокрема, TippyTalk) та ігрові платформи для діагностики та тренування мовленнєвих навичок.

- Системи на базі Штучного Інтелекту (ШІ): Застосовувалися автоматизовані інструменти, які можуть самостійно аналізувати якість дитячої вимови, слухову увагу, а також відстежувати динаміку мовленнєвого прогресу в дітей із різними видами порушень.

Дослідження проходило поетапно:

1. Початковий етап: Проводилося первинне обстеження, щоб зафіксувати стартовий рівень мовлення дітей і точно визначити структуру мовленнєвого дефекту в обох групах.

2. Основний етап: використання медіатехнологій в експериментальній групі.

3. Підсумковий етап: проведено повторну діагностику обох груп. Це дало змогу порівняти результати та підтвердити ефективність методики.

Ми вважаємо, що інтеграція цифрових засобів у процес обстеження має низку ключових переваг, які підвищують якість корекційної роботи:

- Індивідуалізація завдань: технології дозволяють чітко адаптувати складність діагностичних та корекційних завдань під особистий рівень кожної дитини, що підвищує її зацікавленість та внутрішню мотивацію.

- Повноцінна оцінка: комбінування класичних і цифрових підходів забезпечує найбільш повну картину мовленнєвого стану та дає можливість точно відстежувати навіть невеликі зміни в процесі корекції.

- Залучення сім'ї: багато цифрових інструментів передбачають активну участь батьків у діагностичних та навчальних вправах, що підсилює загальну ефективність втручання та робить корекційний процес безперервним.

Такий ретельно продуманий та технологічно оснащений підхід дозволяє не лише точно виміряти початковий дефіцит у мовленні, але й достовірно оцінити позитивні зміни, що відбуваються завдяки цілеспрямованому використанню сучасних медіазасобів.

3.2. Реалізація експериментальної програми

Експериментальне дослідження було проведене на базі закладу загальної середньої освіти з метою визначення впливу медіатехнологій на розвиток мовленнєвої активності та корекцію мовленнєвих порушень у дітей середнього шкільного віку. Унікальність дослідження полягала в його проведенні в гетерогенних умовах, де учасниками були діти, як з мовленнєвими порушеннями, так і з нормативним мовленнєвим розвитком, що дозволило оцінити потенціал медіатехнологій для інклюзивного освітнього середовища [12, 20].

Метою дослідження була необхідність визначити ефективність впливу інтегрованої експериментальної програми з використанням медіатехнологій на рівень мовленнєвої активності, якість мовлення та швидкість корекції мовленнєвих порушень у дітей 10–12 років.

Завдання експериментального дослідження:

1. Розробити експериментальну програму інтеграції медіатехнологій у навчально-корекційний процес, сфокусовану на розвитку фонетико-фонематичної та лексико-граматичної систем мовлення.
2. Визначити оптимальні методи та форми роботи з дітьми (індивідуальні, групові, фронтальні) для максимального розвитку їхньої мовленнєвої активності за допомогою цифрових засобів.
3. Провести порівняльний аналіз динаміки розвитку мовленнєвої активності дітей експериментальної (ЕГ) групи з використанням медіатехнологій та контрольної (КГ) групи за традиційними методиками.
4. Оцінити якісні та кількісні зміни у структурі мовлення учасників обох груп після завершення формувального експерименту.

Для дослідження було сформовано дві групи дітей віком від 10 до 12 років, загальною кількістю 30 осіб (15 – ЕГ, 15 – КГ). Групи були вирівняні за кількістю, гендерним складом (по 8 хлопців та 7 дівчат у кожній), а також за загальним початковим рівнем мовленнєвої активності, який було оцінено на підготовчому етапі за допомогою попередньої діагностики [Дод.1, 3].

Формування експериментальної та контрольної груп

Група	Кількість	Діти з мовленнєвими порушеннями	Діти без мовленнєвих порушень	Метод корекції
Експериментальна (ЕГ)	15	8	7	Експериментальна програма з медіатехнологіями
Контрольна (КГ)	15	7	8	Традиційні логопедичні методики

Критерії включення до дослідження:

1. Для дітей із мовленнєвими порушеннями (МП):

- діагностовані порушення звуковимови (дислалія), фонематичного слуху;
- збережений інтелект та відсутність значних моторних, слухових чи зорових порушень, що ускладнювали б роботу з цифровими пристроями.

2. Для дітей без мовленнєвих порушень (без МП):

- нормативний, відповідний віку рівень мовленнєвого розвитку;
- відповідний віку рівень когнітивних здібностей.

У навчально-корекційному процесі ЕГ використовувались завдання, які передбачали інтеграцію цифрових інструментів у класичну структуру логопедичного заняття (постановка, автоматизація, диференціація звуків, розвиток зв'язного мовлення).

Ключові медіатехнології, що використовувалися:

1. Інтерактивні ігри та вправи: спеціалізовані логопедичні мобільні додатки для розвитку фонематичного слуху та лексики, а також гейміфіковані платформи (Kahoot!, LearningApps тощо) для мотивації та миттєвого зворотнього зв'язку.

2. Мультимедійні засоби: використання інтерактивної дошки Gynzy для візуалізації артикуляційних рухів через анімацію та відео, розповіді історій та складання описових текстів.

3. Спеціалізоване програмне забезпечення: застосування елементів біологічного зворотного зв'язку через мікрофон.

4. Створення власного медіаконтенту: залучення дітей до створення коротких аудіо записів або відеороликів з метою автоматизації навичок у зв'язному мовленні та підвищення мовленнєвої активності.

Навчання в КГ здійснювалося за традиційними, апробованими методиками, без використання цифрових медіатехнологій. Основний акцент робився на класичних формах роботи:

- Робота з артикуляційним апаратом перед дзеркалом.
- Використання зорового матеріалу (картинки, предметні та сюжетні малюнки, серії картин).
- Виконання мовленнєвих вправ (чистомовки, скоромовки).
- Використання розвивальних ігор та дидактичних матеріалів.

Експериментальне дослідження включало три послідовні етапи:

1. Констатувальний етап (попередня діагностика) передбачав проведення комплексної діагностики мовлення дітей обох груп для визначення початкового рівня мовленнєвої активності, стану фонетико-фонематичної та лексико-граматичної систем. Метою такої діагностики є об'єктивне вирівнювання груп та визначення початкових показників.

2. Формувальний етап (реалізація програми) включає безпосередню реалізацію експериментальної програми в ЕГ та класичної корекційної програми в КГ.

3. Контрольний етап (підсумкова діагностика) мав на меті повторну діагностику мовлення за тими ж методиками, що й на констатувальному етапі, з подальшим кількісним та якісним аналізом отриманих результатів та порівнянням динаміки змін між ЕГ та КГ.

Таким чином, деталізована методологія експерименту, що включала чітке розмежування контрольної та експериментальної груп, вирівняних за початковим рівнем мовленнєвого розвитку, а також визначення конкретного переліку цифрових інструментів, забезпечила необхідну наукову апробацію

дослідження. Це дозволило не лише кількісно оцінити прогрес дітей, але й чітко відстежити, чи справді інтеграція медіатехнологій є значущим і визначальним фактором підвищення ефективності логопедичної корекції мовлення у гетерогенних освітніх умовах.

3.3. Аналіз отриманих результатів: порівняльні дані та висновки

Експеримент проводився в три етапи з метою визначення впливу медіатехнологій на розвиток мовленнєвої активності дітей шкільного віку у форматі дистанційного навчання.

1. На підготовчому етапі було здійснено відбір дітей для формування експериментальної та контрольної груп; проведення початкової діагностики мовленнєвої активності дітей обох груп. Для визначення рівня мотивації дітей було використано анкету [Додаток 1]. Це дозволило об'єднати дітей у групи за рівнем готовності до використання медіатехнологій.

На цьому етапі також визначалися показники мовленнєвих навичок, а також уваги, пам'яті та мислення [Додаток 2]. А також була здійснена розробка та адаптація програми використання медіатехнологій для експериментальної групи, з урахуванням особливостей дітей з мовленнєвими порушеннями [Додаток 3].

2. Протягом основного етапу організовувалися заняття для експериментальної та контрольної груп.

Для експериментальної групи заняття проводилися із застосуванням інтерактивних освітніх платформ, мультимедійних презентацій, інтерактивних ігор, спрямованих на розвиток мовленнєвої активності, а також програм для логопедичної корекції (для дітей із мовленнєвими труднощами).

У контрольній групі використовувалися традиційні методи навчання: читання, ілюстрації, настільні розвивальні ігри та вправи.

Дослідження здійснювалося у сприятливих онлайн умовах для навчального середовища.

Таким чином, дослідження охопило дітей із різним рівнем мовленнєвого розвитку, що забезпечило можливість оцінки універсальності використання медіатехнологій у різних освітніх групах.

3. На завершальному етапі була проведена повторна діагностика рівня мовленнєвої активності дітей у контрольній та експериментальній групах за тими самими показниками, що й на підготовчому етапі [Додаток 1]. Отримані дані були співставлені, що дозволило оцінити динаміку змін і зробити висновки щодо ефективності застосування медіатехнологій.

Для реалізації експерименту було використано наступні методи:

- теоретичні методи (аналіз і систематизація наукової літератури з питань корекції мовленнєвих розладів та використання медіатехнологій;

- емпіричні методи (спостереження за поведінкою та активністю дітей у процесі виконання завдань;

- організація навчально-корекційного процесу з використанням медіатехнологій у експериментальній групі та традиційних засобів у контрольній;

- тестування рівня мовленнєвої активності дітей (на початку та наприкінці дослідження), включаючи оцінювання уваги, пам'яті, мислення, мовлення);

- методи кількісного та якісного аналізу (статистична обробка результатів тестування; порівняльний аналіз даних двох груп).

Для оцінювання рівня мовлення та ефективності використання медіатехнологій застосовувались такі інструменти:

1. Для аналізу рівня розвитку короткочасної та довготривалої пам'яті використовувалась методика запам'ятовування серій слів і зображень. Зокрема, учасникам експерименту пропонувалося запам'ятати набір слів або зображень протягом визначеного часу, після чого вони повинні були відтворити їх через певні проміжки часу. Це дозволяє оцінити, як ефективно дитина може обробляти і зберігати інформацію, а також виміряти вплив мультимедійних технологій на розвиток пам'яті.

2. Для оцінки рівня мислення застосовувались завдання різної складності, спрямовані на розвиток когнітивних процесів. Це включало:

Завдання на класифікацію об'єктів, коли потрібно було групувати предмети за певними спільними ознаками.

Аналіз картинок, що передбачало виявлення логічних помилок. Такі завдання сприяють не лише розвитку розумових здібностей, а й стимуляції творчого мислення.

3. Використовувались спеціалізовані мобільні додатки, орієнтовані на розвиток мовлення. Учасники виконували інтерактивні вправи, які допомагали вдосконалити звуковимову, коригувати мовні дефекти та збільшувати словниковий запас. Завдяки ігровим елементам ці додатки активували пізнавальний інтерес до мовлення і сприяли ефективному засвоєнню матеріалу [Додаток 4].

4. Активно використовувались різноманітні інтерактивні онлайн-платформи, які забезпечували доступ до цікавих навчальних матеріалів та мотивували до самостійного навчання. Зокрема, до таких платформ належали інтерактивні тренажери, освітні відео, анімації та симуляції, які давали змогу учасникам експерименту включатися в активний навчальний процес і навчатися через практичний досвід. Це сприяло не лише розвитку мовленнєвих навичок, але й підвищенню мотивації до навчання [5].

Дослідження проводилось у комфортних умовах, що забезпечували оптимальні можливості для онлайн-навчання. Заняття проводилися у форматі відеоконференцій (платформи Zoom, Google Meet), що дозволяло взаємодіяти з дітьми у живому режимі. Діти брали участь у заняттях, використовуючи комп'ютери, планшети або смартфони із доступом до інтернету, що створювало комфортне середовище та знижувало фактор стресу. Для залучення дітей використовувалися інтерактивні презентації, відеоматеріали, спеціальні логопедичні програми, онлайн-ігри і завдання, адаптовані для спільного виконання через екран.

Час кожного онлайн-заняття складав 25–40 хвилин, враховуючи вікові особливості та здатність утримувати увагу у форматі дистанційного навчання [3].

Забезпечувалося чергування видів діяльності, щоб уникнути втоми від екрану: інтерактивні вправи, артикуляційна гімнастика, колективні ігри, самостійне виконання завдань із подальшим обговоренням.

Дотримувались гігієнічні вимоги щодо роботи з пристроями: перерви після 15–20 хвилин активного навчання, врахування гігієни зору (робота на належному рівні освітлення, налаштування яскравості екрана).

Такий формат дистанційної роботи дозволив забезпечити системний підхід до корекції мовлення дітей із урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей онлайн-навчання [4].

Таким чином, розроблена програма дослідження дозволила створити необхідні умови для інтеграції медіатехнологій у логопедичну практику. Використана методика враховувала як індивідуальні потреби кожної дитини, так і вимоги до розвивального освітнього середовища. У наступних підрозділах будуть детально представлені результати дослідження та їхній аналіз.

Після завершення експерименту у дітей експериментальної групи було зафіксовано значне підвищення всіх показників мовленнєвої активності (Рис.1).

Результати експерименту в експериментальній групі

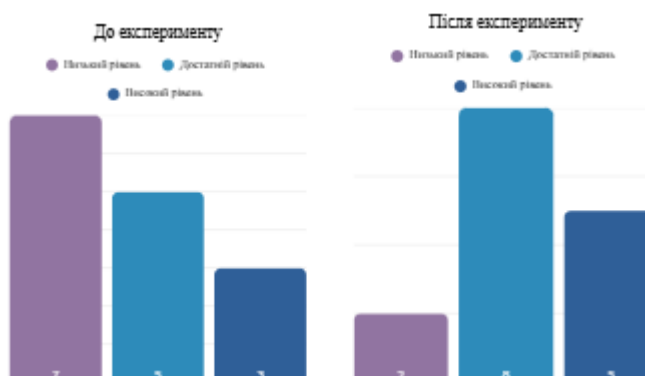

Рис.1

Це проявилось у покращенні уваги: збільшення точності виконання завдань у порівнянні з початковими показниками; розвитку логічного мислення: кількість правильних відповідей у тестах на закономірності зростає. Покращилася

пам'ять, якість висловлювань, у дітей розширився активний словниковий запас. Загальний мотиваційний інтерес до занять виявився значно вищим завдяки інтерактивності та ігровим елементам медіатехнологій [4].

Результати дітей контрольних груп, які навчалися за традиційною методикою, також покращилися, однак не настільки виражено. Покращення уваги відбулося незначне, зокрема стало повільніше сприйняття складних завдань. Діти складніше запам'ятовували велику кількість елементів. Мовленнєва активність підвищилася, але вправи на словниковий запас потребували більше часу.

Таким чином, результати контрольних груп демонструють позитивну динаміку, але нижчу, ніж у групах, де під час занять застосовувалися інтерактивні медіатехнології. Продуктивність дітей експериментальної групи була значно вищою в усіх параметрах, вони демонстрували більшу залученість та мотивацію до виконання завдань. Діти контрольної групи потребували більше повторень і додаткового часу для засвоєння матеріалу.

Таблиця 3.2

Ключові зміни експерименту

Показник	Експериментальна група	Контрольна група
Мовленнєва активність	Значне підвищення; розширення активного словника, покращення якості висловлювань.	Покращення спостерігалось, але було менш вираженим; вправи на словниковий запас вимагали більше часу.
Когнітивні функції	Значне покращення уваги та логічного мислення (зросла точність завдань на закономірності).	Покращення незначне; повільніше сприйняття складних завдань.
Мотиваційний інтерес	Значно вищий завдяки інтерактивності та ігровим елементам медіатехнологій.	Потребували більше зовнішньої стимуляції та повторень.

У результаті проведеного дослідження було визначено ефективні підходи до використання медіатехнологій для розвитку мовленнєвої активності дітей.

Розроблені методичні рекомендації спрямовані на забезпечення максимального освітнього ефекту із врахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей.

1. Використовувати платформи, що підтримують функцію інтерактивних занять, наприклад, ClassDojo, Google Classroom, Zoom, Google Meet, які створюють умови для активної взаємодії дітей з навчальним матеріалом.

Для організації групової роботи рекомендується використовувати сесійні зали в Zoom, що сприятиме розвитку комунікативних навичок дитини.

2. Включати ігрові завдання, наприклад, через платформи Wordwall, LearningApps або Educaplay, які тренують увагу і зосередженість, а також зацікавлюватимуть учнів.

3. Використовувати мультимедійні презентації зі звуковими і візуальними ефектами для кращого утримання уваги.

4. Дотримуватися структури: вступ з обов'язковою мотивацією, основна частина з інтерактивними завданнями, завершення, де необхідно підведення підсумків. Оптимальна тривалість заняття для дітей віком 10 – 12 років: 35-40 хвилин, із перервами кожні 15-20 хвилин [31].

5. На кожному етапі заняття чергувати активності: перегляд відео, інтерактивні ігри, практичні вправи, мозковий штурм.

6. Включати завдання із змінною динамікою, щоб підтримувати інтерес дитини: перехід від статичних елементів до активних ігор.

7. Застосовувати гейміфікацію: використання балів, нагород, віртуальних сертифікатів у таких платформах, як Kahoot чи Quizlet.

8. Створювати завдання різного рівня складності.

9. Надсилати додаткові вправи на самостійне виконання, наприклад, через Google Classroom.

Методичні аспекти роботи з дітьми [33]

1. Інтеграція вікових особливостей у процес навчання:

- візуалізація матеріалу: використання кольорових таблиць, інфографіки, графічних відео чи карток не лише полегшує сприйняття інформації, але також допомагає дітям з різними стилями навчання: візуалами, кінастетиками та

аудіалами. Додатково, візуальні елементи сприяють кращому запам'ятовуванню і можуть служити орієнтирами в навчальному процесі.

- інтерактивність: введення ігрових вправ є ключовим елементом у навчанні дітей. Це може включати у себе різноманітні ігри на розвиток логіки, уваги та пам'яті, а також командні змагання, які підвищують зацікавленість учнів. Наприклад, використання інтерактивних дошок або мобільних додатків для розв'язання завдань у групі стимулює взаємодію між дітьми, що також сприяє розвитку соціальних навичок.

- короткі завдання: дроблення складного матеріалу на невеликі, чіткі завдання дозволяє уникнути перевантаження дітей і підвищує їхню активність у навчанні. Кожне таке завдання має бути розроблено з урахуванням досяжних цілей і матеріалів, які вони вже освоїли.

- адаптація навчальних матеріалів в залежності від інтересів та можливостей кожної дитини. Наприклад, для дітей із високим рівнем успішності можна надавати більш складні задачі або підключати додаткові ресурси, тоді як для дітей, які потребують додаткової підтримки, – спрощені варіації завдань.

- регулярне надання зворотного зв'язку стосовно виконання завдань і досягнень дітей є важливим фактором у мотивації. Це може бути ефективно реалізовано через усні коментарі, написані відгуки або навіть через цифрові платформи, де діти можуть бачити свій прогрес у формі графіків або таблиць.

2. Індивідуальний підхід:

- враховувати індивідуальні потреби дітей (особливо з мовленнєвими труднощами);

- під час онлайн-навчання запроваджувати індивідуальні консультації через платформи, такі як Zoom чи Google Meet.

3. Залучення батьків до процесу навчання:

- надавати батькам рекомендації щодо використання додатків і платформ;
- залучати до допомоги у виконанні домашніх завдань у Google Classroom;

- пропонувати вправи, які можна виконувати разом із батьками.

4. Гігієнічні рекомендації для роботи з медіа технологіями:

- робоче місце повинне мати достатнє освітлення, правильну посадку, мінімум відволікаючих факторів.

- відстань до екрана має складати 40-50 см, екран розташований на рівні очей.

- перепочинок кожні 10-15 хвилин: вправи для очей, дихальні розслаблюючі вправи.

- використовувати режим «комфортного перегляду» для екрану: зменшення яскравості, використання фільтрів синього світла.

- робити обов'язкові перерви, застосовуючи фізичні активності.

Запропоновані методичні рекомендації базуються на результатах експериментального дослідження і підтверджують ефективність використання медіатехнологій у процесі навчання. Вони сприяють не тільки покращенню когнітивного розвитку дитини, а й формуванню мотивації, емоційної залученості, інтересу до навчання.

Поєднання інтерактивних вправ, індивідуального підходу й сучасних технологічних рішень у навчально-корекційному процесі дає змогу максимально ефективно розвивати мовленнєву активність дітей в умовах як очного, так і дистанційного навчання [2].

Таким чином, результати проведеного дослідження та розроблені методичні рекомендації підтверджують, що поєднання інтерактивних вправ, індивідуального підходу й сучасних технологічних рішень у навчально-корекційному процесі дає змогу максимально ефективно розвивати мовленнєву активність дітей в умовах як очного, так і дистанційного навчання. Інтеграція медіатехнологій є значущим фактором підвищення ефективності логопедичної корекції, стимулює когнітивний розвиток та підвищує мотивацію дітей.

З огляду на це, ми вважаємо, що впровадження медіатехнологій є стратегічним напрямом розвитку вітчизняної корекційної педагогіки. Досягнуті показники в експериментальній групі свідчать про те, що цифрові інструменти не лише оптимізують час логопеда, але й надають принципово нові можливості

для візуалізації мовленнєвих процесів та забезпечення об'єктивного аналізу прогресу. Ефективність, доведена в умовах дистанційного навчання, свідчить про високий потенціал цих методів для забезпечення неперервності та доступності логопедичної допомоги, незалежно від місця проживання дитини.

Отже, фінальним висновком є нагальна потреба у систематичній підготовці майбутніх та підвищенні кваліфікації практикуючих логопедів. Фахівці повинні не просто вміти користуватися технологіями, а глибоко розуміти педагогічну доцільність та корекційний потенціал кожного цифрового інструменту.

РОЗДІЛ 4

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАТЕХНОЛОГІЙ У ЛОГОПЕДИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

4.1. Розробка цифрового контенту для занять з дітьми з порушеннями мовлення

У сучасній освітній системі ефективність логопедичної діяльності безпосередньо залежить від того, наскільки високоякісним та науково обґрунтованим є цифровий контент, який використовується. Розробка такого матеріалу – це складний, багатоступеневий процес, що вимагає синтезу знань з корекційної педагогіки, логопедії, психолінгвістики і ІТ-технологій.

Цифрові інструменти мають не просто копіювати традиційні матеріали, а створювати нове, інтерактивне середовище, що вміло використовуватиме можливості мультимодальності для корекції мовленнєвих порушень. Проте, створюючи цифрові засоби для логопедичної практики, вважаємо, що варто спиратись на фундаментальні дидактичні та корекційні принципи:

1. Психолінгвістичний та корекційний підхід

При створенні цифрових ресурсів варто враховувати структуру мовленнєвих дефектів. У випадку дитини, у якої діагностовано дислалію – порушення звуковимови, матеріал слід спрямовувати на:

- у контексті фонематичного сприйняття це інтерактивні вправи, що тренують розрізнення акустично схожих фонем (наприклад, [с] – [ш], [р] – [л]) і супроводжуються візуалізацією правильного артикуляційного профілю;

- при роботі над артикуляційною моторикою часто звертаються до відеомоделей і анімацій, які слугують базою для артикуляційних вправ. На прикладі сучасних додатків: вони можуть впроваджувати технологію доповненої реальності (AR), проєктуючи ігрові елементи безпосередньо на обличчя дитини, спонукаючи її до виконання різноманітних рухів язика чи губ, немов у грі.

Для дітей, у яких спостерігається загальний недорозвиток мовлення (ЗНМ) [9], педагогічний акцент переміщується на синтаксис і морфологію. У практиці часто застосовують інтерактивні конструктори речень: дитина перетягує слова у правильному порядку, а система автоматично подає зворотний зв'язок щодо граматичної коректності, зокрема про узгодження роду, числа й відмінка.

2. Положення, яке описує взаємодію мультимодальності та сенсорної інтеграції:

- аудіо-візуальний підхід є критичним: під час освоєння нового слова матеріал має одночасно включати зображення предмета, його написання, аудіозапис правильної вимови і, за потреби, відео-демонстрацію артикуляції;

- тактильно-кінестетичний елемент, хоча безпосередня тактильність обмежена, проте інтерфейс, що дозволяє клікати, перетягувати та малювати пальцем на сенсорному екрані, створює живий кінестетичний досвід, який підсилює закріплення інформації у пам'яті.

До етапів та прикладів розробки цифрового контенту відносимо розробку якісного логопедичного контенту, що проходить через основні фази:

Етап 1. Аналіз потреб та постановка корекційної мети.

На цьому етапі визначається, яку конкретну мовленнєву навичку має сформувати або скоригувати цифровий інструмент. Наприклад, мета – автоматизація звуку [ш] у словах та фразах, контент має містити велику кількість лексичного матеріалу з цим звуком.

Для реалізації цього етапу створюється сценарій гри, де правильне проговорювання слів – назв предметів на букву «ш» є ключем до просування по сюжету (наприклад, «шафа», «каша», «шишка» тощо).

Етап 2. Проектування, власне створення сценарію та структури.

Створюється детальна технологічна карта контенту, його логіка, дизайн та інтерактивні елементи.

Програма ділиться на рівні складності:

1. Рівень 1: автоматизація в складах (гра «Збери пазл, проговорюючи, до прикладу, ша-шо-шу»).

2. Рівень 2: автоматизація в словах (інтерактивна гра «Знайди предмети, що починаються на [Ш]»).

3. Рівень 3: автоматизація у фразах/реченнях (завдання «Опиши малюнок, використовуючи слова з [Ш]»).

Гейміфікація включає вбудовану систему балів, різноманітні нагороди та анімаційні підкріплення, які з'являються після успішного виконання кожного завдання. Миттєвий, позитивний зворотний сигнал надзвичайно важливий, бо саме він підживлює інтерес і підтримує мотивацію.

Етап 3. Безпосередня розробка та дизайн (технічна реалізація).

Таблиця 4.1

Етап створення графічних, аудіо- та програмних компонентів

Тип контенту	Приклади реалізації	Роль у корекції
Візуальний контент	Чітка, не перевантажена анімація артикуляції; яскраві, контрастні зображення; інфографіка для пояснення правил.	Сприяє зоровому запам'ятовуванню, підтримує концентрацію.
Аудіо контент	Якісні аудіозаписи еталонної вимови; аудіо-інструкції (зрозумілий і знайомий голос логопеда); музичні вставки та звукові ефекти для заохочення.	Формує правильний фонематичний образ звука; допомагає дітям із порушенням слухової уваги.
Інтерактивні елементи	Функція drag-and-drop (перетягування) для складання слів/речень; вбудовані диктофони для запису вимови дитини та порівняння з еталоном; тестування з автоматичною оцінкою.	Підвищує активність, забезпечує багаторазове повторення, тренує дрібну моторику.

Етап 4. Апробація та валідація.

Після створення контент повинен пройти пілотне тестування на невеликій групі дітей для виявлення технічних помилок, невідповідностей у складності та оцінки його педагогічної ефективності. Після того необхідно зібрати дані про те, чи досягає контент поставленої корекційної мети. Наприклад, чи справді після 10 занять із цифровим додатком на диференціацію фонем рівень помилок у дитини знизився? Це підтверджує наукову обґрунтованість контенту.

Сучасний цифровий контент обов'язково має містити аналітичний модуль, який автоматично збирає дані про:

- кількість спроб, необхідних для виконання завдання;
- типи допущених помилок (наприклад, помилки у складах чи словах);
- час, витрачений на кожне завдання.

Ці дані є об'єктивним показником прогресу, полегшують роботу логопеда у зборі інформації та дозволяють моментально адаптувати програму корекції (принцип адаптивності). Таким чином, цифрові інструменти стають не просто іграми, а потужним, науково керованим засобом логопедичної допомоги.

4.2. Методичні рекомендації щодо інтеграції медіатехнологій у роботу логопеда

Впровадження медіатехнологій у сьогодишню логопедичну практику вже перестало бути лише «модним» кроком – це фундаментальна передумова для підвищення результативності корекційної та розвивальної роботи. Проте успішність цього процесу вимірюється не кількістю гаджетів, а, скоріше, глибиною методичного обґрунтування та цілеспрямованістю інтеграції цифрових інструментів.

Подані рекомендації спираються на три стовпи: педагогічну доцільність, індивідуальний підхід і, нарешті, емпіричні дані, зібрані під час проведеного експериментального дослідження.

I. Методологічна основа та принципи використання

Ми вважаємо, що при впровадженні медіатехнологій логопед має керуватися трьома ключовими методичними аксіомами:

1. Принцип педагогічної доцільності

Цифровий інструмент варто застосовувати лише тоді, коли він дійсно забезпечує кращий корекційний ефект чи підвищує рівень мотивації у порівнянні зі звичними методами. Тобто, технологія не є самоціллю, а слугує засобом для досягнення конкретної логопедичної мети (наприклад, візуалізація артикуляції задля правильного формування звуку, а не просто перегляд мультфільму).

2. Принцип мультимодальної інтеграції

Щоб навчання було максимально ефективним, варто одночасно залучати кілька сенсорних каналів – слуховий, зоровий і кінестетичний – через цифровий контент. Наприклад, під час формування фонематичного слуху дитина повинна не лише чути звук, а й спостерігати графічне зображення фонем, сприймати її артикуляційну форму та виконувати інтерактивну дію (наприклад, перетягування елементів).

3. Принцип адаптивності та диференціації

Цифрові платформи відкривають безпроблемну можливість масштабування завдань за рівнем їх складності. Це дозволяє миттєво адаптувати навчальний матеріал під дітей, у яких різні ступені мовленнєвих порушень і різноманітні когнітивні здібності, гарантуючи справжній індивідуальний підхід. Результативність корекційного заняття, особливо у онлайн-форматі, значно зростає завдяки чіткій структурі та динамічному чергуванню різних активностей.

4. Структурування заняття та динаміка

На мотиваційно-організаційному етапі варто розпочинати заняття з гейміфікаційних елементів – короткої, динамічної вікторини (наприклад, Kahoot! чи Quizlet) або тематичного відео, яке емоційно захоплює дитину й активізує вже вивчений матеріал. При цьому тривалість цього блоку не повинна перевищувати 5-7 хвилин.

Не варто, щоб час, відведений на активну роботу під час основного колекційного етапу, перетворювався на безперервну сірість. Найраціональнішим

виявляється ритмічне чергування видів діяльності з інтервалом у 5–7 хвилин. Така динаміка виникає завдяки плавному переходу від статичних завдань – скажімо, перегляду відео-моделі артикуляції – до активних, коли виконується інтерактивна вправа, а потім до практичних мовленнєвих завдань.

У завершальній стадії, коли відбувається рефлексія, обов'язковим залишається підведення підсумків із застосуванням віртуальних нагород – балів і сертифікатів. Саме в цей момент доцільно надіслати диференційовані домашні завдання через асинхронні платформи, наприклад Google Classroom, підлаштовуючи їх під індивідуальні потреби дитини.

2. Дотримання гігієнічних та ергономічних вимог

З урахуванням того, що дослідження проводилось з дітьми шкільного віку (10–12 років), надзвичайно важливим є ретельний контроль умов роботи:

- тривалість заняття та інтервали: оптимальний онлайн-урок розрахований на 35–40 хвилин, з обов'язковим відпочинком чи «фізкульт-хвилиною» кожні 15–20 хвилин. Корисно включати вправи для очей, оформляючи їх ігровими елементами, наприклад анімацією;

- ергономіка. Логопеду варто пояснити батькам, чому важливо, щоб робоче місце дитини було добре освітлене, дитина сиділа з правильною поставою, а монітор розташовувався на безпечній відстані – приблизно 40–50 см. Рекомендується вмикати режим фільтрації синього світла й знижувати яскравість екрана.

Важливим є вибір технологій, який має відповідати конкретній корекційній цілі:

Таблиця 4.2

Розвиток фонетико-фонематичної системи

Завдання	Рекомендований інструмент	Методична цінність
Постановка та автоматизація звуків	Анімація та 3D-моделі артикуляції	Дозволяють дитині побачити та самостійно скоригувати артикуляційний уклад, що неможливо при традиційній роботі.

Диференціація фонем	Інтерактивні ігри на розрізнення акустично схожих звуків із миттєвим аудіо-візуальним зворотним зв'язком.	Підвищують точність слухового сприйняття та забезпечують швидке закріплення навичок.
---------------------	---	--

Таблиця 4.3

Для розвитку лексико-граматичної та зв'язного мовлення

Завдання	Рекомендований інструмент	Методична цінність
Розширення словника та граматики	Інтерактивні конструктори речень (функція drag-and-drop), цифрові картки (Quizlet).	Автоматизують навички узгодження слів у реченні та прискорюють засвоєння нової лексики.
Розвиток зв'язного мовлення	Створення власного медіаконтенту (короткі відеоролики, аудіозаписи або використання відеоматеріалів для обговорення та переказу.)	Стимулює використання автоматизованих мовленнєвих навичок у творчій, значущій для дитини діяльності.

Ми вважаємо, що максимальний корекційний ефект досягається лише за умови системного партнерства між логопедом, дитиною та її батьками.

1. Логопед має активно використовувати аналітичні звіти цифрових платформ для корекції індивідуального маршруту. Наприклад, якщо аналітика інтерактивних додатків показує стабільні помилки у використанні прийменників, логопед негайно адаптує домашнє завдання, додаючи цільові вправи саме на цю проблему.

2. Батьки повинні стати партнерами з логопедом у корекційному процесі [22]. Рекомендовано надавати їм короткі відео-інструкції щодо виконання домашніх завдань у додатках та забезпечувати регулярний зворотний зв'язок [21] щодо прогресу дитини, наприклад, через Google Classroom.

3. Фахівець має постійно оновлювати свої знання про нові платформи, навчаючись не лише їх використовувати, але й самостійно створювати інтерактивний, адаптований до потреб конкретної дитини контент. Це

перетворює логопеда на менеджера індивідуального освітнього маршруту, який майстерно поєднує класичні методи з інноваційними технологіями.

Отже, інтеграція медіатехнологій – це складний, але необхідний процес, який вимагає методичної продуманості та цілеспрямованого підходу, що дозволяє досягти значно вищого рівня ефективності логопедичної корекції.

4.3. Практична апробація медіатехнологій

Практичне впровадження медіатехнологій вимагає систематизації інтерактивних вправ відповідно до їхньої цільової корекційної спрямованості.

Ми впевнені, що кожен цифровий інструмент варто підбирати, орієнтуючись на структуру мовленнєвого дефекту і вікові особливості дитини, а не сприймати його лише як розвагу. Такий підхід забезпечує дотримання педагогічної доцільності і дозволяє вичерпно використати мультимодальний потенціал цифрового середовища для впливу на порушені ланки мовленнєвої системи.

Враховуючи, що мовленнєві порушення часто виконують декілька функцій одночасно, ми склали перелік інтерактивних ігор, розподілених за основними напрямками корекції. Така класифікація дає логопеду змогу швидко й точно вибрати завдання, що відповідає не лише діагнозу, а й поточному етапу корекційної роботи – чи то постановка навички, її автоматизація, диференціація чи розвиток зв'язного мовлення. У цьому впорядкуванні підґрунтям слугує перелік зазначених нижче методологічних засад:

1. Диференційований підхід на основі нозології. Каталогізація дозволяє логопеду швидко і точно підібрати завдання, яке відповідає не лише загальному діагнозу, а й поточному етапу корекційної роботи (постановка, автоматизація, диференціація чи розвиток зв'язного мовлення). Наприклад, для постановки звуків необхідні інструменти з БЗЗ та анімацією, тоді як для розвитку зв'язного мовлення – платформи для створення історій.

2. Впровадження мультимодального впливу – коли ігри групуються за цільовою спрямованістю, це дозволяє майстерно поєднувати візуальні, аудіальні й кінестетичні стимули. Така взаємодія є надзвичайно важливою для формування міцного кінестетичного та фонематичного образу звука, який, у свою чергу, є базисом для виправлення як артикуляційних, так і фонематичних порушень.

3. Чітка класифікація знімає з логопеда тягар постійного підбору матеріалів, відкриваючи можливість сконцентруватися на персональному налаштуванні параметрів гри – швидкості, складності, кількості повторень – що є важливою вимогою принципу адаптивності в цифровій логопедії.

Нижче наведемо приклади інтерактивного інструментарію, що підтверджує можливість використання медіатехнологій.

Для корекції артикуляційної та фонетичної системи, розвитку рухливості органів мовлення, постановки звуків та фонематичного сприйняття пропонуємо приклад вправи, яка є ключовою для подолання дислалії та дизартрії.

Вправа «Звуковий детектив»

Дитині пропонується прослухати аудіозаписи слів чи складів та ідентифікувати, який звук є «зайвим» або «помилковим». Завдання полягає у визначенні та усуненні звуку, що не відповідає еталону. Такі вправи сприяють розвитку фонематичного сприйняття і підвищують слухову увагу.

На етапі диференціації акустично схожих фонем ця вправа вважається ключовою.

Вправа «Звуковий детектив» виступає важливим інструментом у корекції артикуляційної й фонетичної системи, маючи високу методичну цінність, особливо в роботі з дітьми, які страждають від дислалії або фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення (ФФНМ). Це інтерактивне заняття орієнтоване на інтенсивний розвиток фонематичного сприйняття та слухової уваги – фундаментальних складових, необхідних для формування правильної звуковимови.

Ключовим задумом вправи є здатність слухово розділяти фонем, що звучать подібно, – це важлива межа між їхньою первісною постановкою та наступною автоматизацією в мовленнєвому потоці.

Дитині пропонується прослухати серію аудіозаписів (складів, слів або коротких фраз), де більшість елементів містить правильний еталонний звук (наприклад, [с]), а один елемент містить «зайвий» або «помилковий» звук, який дитина замінює або змішує (наприклад, [ш] або міжзубний [с]).

Дитині пропонують прослухати послідовність аудіофрагментів – це можуть бути окремі склади, слова чи короткі фрази. У більшості записів звучить правильний еталонний звук (наприклад, [с]), а в одному випадку з'являється зайвий або помилковий варіант, який дитина має замінити чи змішати (наприклад, [ш] або міжзубний [с]). Цей прийом прямо стосується порушеного механізму – розмитості слухового розрізнення фонем. Коли дитина не вловлює різницю між [с] і [ш], її вимова цих звуків стає хибною. Активне слухання й точна діагностика дефекту сприяють формуванню чіткого фонематичного уявлення. За рахунок медіатехнологій вправу можна підняти на рівень надзвичайної інтерактивності й мотивації [23]. Щоб її створити, доцільно звернутись до гейміфікованих сервісів типу EducaPlay, LearningApps чи Wordwall – вони дозволяють виготовляти ігрові завдання «Знайди пару», «Класифікація» або «Вікторина», при цьому вбудовуючи аудіофрагменти. У рамках цифрових засобів реакція на дитячий вибір відбувається буквально в той самий момент – яскрава анімація нагороджує успіх, а короткий сигнал попереджає про помилку. Це миттєве, позитивне підкріплення підсилює мотивацію і пришвидшує самокорекцію. Логопед без зайвих труднощів масштабує складність вправи – починає з диференціації звуків у складах (са-ша-са), далі переходить до слів (коса-коша-коса) і, у підсумку, працює з короткими фразами, що робить вправу адаптивною на будь-якому етапі корекції.

Таким чином, вправа «Звуковий детектив» стає центральним елементом у процесі розрізнення акустично схожих фонем, забезпечуючи плавний перехід

від простого формування звуку до його правильного та вільного використання в мовленні.

Вправа «Що змінилося?» є високометодичною інтерактивною технікою, спрямованою на комплексний розвиток вищих психічних функцій та їхню інтеграцію з мовленнєвою діяльністю. Ми вважаємо, що ця вправа набуває особливої ефективності при використанні медіатехнологій і є ключовою для корекції фонетико-фонематичного недорозвитку (ФФНМ) та порушень, спричинених дизартрією.

Основна цінність вправи полягає в одночасному впливі на критично важливі сфери: слухова та зорова увага, описове та зв'язне мовлення, вимога вербалізувати знайдену зміну, граматики та артикуляція.

Вправа інтенсивно тренує довільну увагу та спостережливість. Оскільки дитині необхідно запам'ятати низку візуальних об'єктів і миттєво порівняти їх із наступним рядом, відбувається активізація короткочасної зорової пам'яті та підвищення її обсягу.

Дитина змушена використовувати складні синтаксичні конструкції та формулювати логічні висловлювання, які стимулюють описове мовлення, наприклад, «Було яблуко, з'явилася груша», що критично важливо при ЗНМ [8].

Важливим є опис об'єктів і їхніх властивостей, наприклад, «Яблуко червоне, а груша жовта». Так ми закріплюємо вміння правильно узгоджувати слова за родом, числом, відмінками. Активна вимова слів-об'єктів також сприяє покращенню артикуляції та закріпленню фонематичного слуху.

Ефективність вправи значно підвищується завдяки її інтерактивній реалізації, наприклад, на платформі Wordwall, що забезпечує швидке створення та адаптацію контенту:

1. На початковій демонстрації (етап запам'ятовування) логопед демонструє на екрані ряд із 4-5 предметних картинок, які можуть бути тематично пов'язані або, навпаки, не пов'язані. Дитина уважно розглядає всі об'єкти, а логопед може заохочувати проговорювання назв для додаткового аудіального закріплення.

На етапі виявлення змін відбувається вербалізація уваги. Після короткої паузи демонструється наступний ряд, де один або кілька об'єктів змінено (замінено, змінено колір, розмір, або повністю інший предмет). Дитина має знайти, що саме змінилося. Цей етап забезпечується функцією швидкої зміни слайдів або інтерактивної картки на платформі.

Під час ключового моменту, на етапі опису та обґрунтування, дитина не просто називає зміну, а складає розгорнуте речення. Наприклад, «Тут було яблуко, а тепер замість нього – груша» або «Яблуко червоне, а груша, яка з'явилася, – жовта».

Для забезпечення принципу поетапного формування мовленнєвих навичок та адаптивності, логопед використовує такі прийоми ускладнення:

- замість однієї зміни можна змінити два або більше об'єктів, що вимагає більшого обсягу уваги та пам'яті;

- дитина має не просто описати зміну, а скласти розширене речення з підрядними зв'язками або додати елементи зв'язного мовлення, наприклад, «З яблука мама варить компот» або «Яблуко було тут раніше, його їдять восени».

- логопед задає додаткові запитання, що вимагають порівняння властивостей: «Якого кольору було яблуко? А якого кольору слива? Яку форму має яблуко?». Це закріплює використання прикметників та категоризації.

Отже, вправа «Що змінилося?» є системним, мультимодальним засобом, який ефективно інтегрує тренування когнітивної основи (уваги, пам'яті) із цілеспрямованою корекцією лексико-граматичної та фонетичної сторони мовлення, що критично важливо для дітей із комплексними порушеннями.

Вправа «Обери зайве» спрямована на розвиток логічного мислення, навичок класифікації та їхню інтеграцію зі зв'язним пояснювальним мовленням. Ми вважаємо, що використання цифрового формату для цієї вправи, зокрема на платформі Wordwall, значно підвищує її ефективність у роботі з дітьми, які мають загальне мовленнєве недорозвинення (ЗНМ) та супутні труднощі дислалії [10].

Основна цінність вправи полягає в її подвійному впливі: вона одночасно формує когнітивну основу мовлення та тренує мовленнєву функцію для вербалізації логічних зв'язків.

1. Вправа інтенсивно тренує вміння аналізувати та групувати об'єкти за суттєвими спільними ознаками. Для правильної відповіді дитина повинна провести логічне узагальнення (наприклад, «транспорт», «одяг», «фрукти»), що є основою для формування понять та категорій, які часто порушені при ЗНМ.

2. Вимога вербалізувати свій вибір стимулює побудову зв'язного, граматично оформленого речення з використанням причинно-наслідкових зв'язків, наприклад, «Зайва морква, тому що інші – це транспорт, а морква – це овоч». Це прямий шлях до подолання аграматизму та покращення якості монологічного мовлення.

3. Активна вимова назв усіх об'єктів у ряді (наприклад, машина, мотоцикл, літак) сприяє активізації словникового запасу та багаторазовій автоматизації артикуляційних навичок, що є додатковою корекцією при дислалії.

Ефективність вправи «Обери зайве» значно підвищується завдяки її інтерактивній реалізації на платформі Wordwall, яка дозволяє легко створювати візуально привабливі завдання:

1. Демонстрація 4 картинок на екрані, наприклад, машина, мотоцикл, літак, морква – забезпечує високий рівень зорової наочності, допомагаючи дітям з ФФНМ краще утримувати увагу та порівнювати об'єкти.

2. Wordwall може надати негайну реакцію на вибір дитини (наприклад, зникання зайвого предмета), але ключова функція логопеда – забезпечити усне пояснення до цього вибору.

3. Для забезпечення принципу індивідуалізації логопед може легко ускладнювати завдання:

- Перехід від простих категорій (транспорт) до складніших, які вимагають аналізу властивостей, наприклад, дикі і домашні тварини.

○ Вимагати від дитини складання двох-трьох речень для повного опису, наприклад: «Лев зайвий. Це дика тварина. Вона живе в Африці, а корова – на фермі».

Отже, вправа «Обери зайве» є системним, цілеспрямованим засобом, який ефективно інтегрує тренування логічного мислення та уваги із цілеспрямованою корекцією лексико-граматичної сторони мовлення, що є критично важливим для дітей із комплексними мовленнєвими порушеннями.

Вправа «Дзеркало емоцій» є інтерактивною технікою, що має виняткове значення для корекції порушень темпо-ритмічної організації мовлення, зокрема, заїкання, а також для розвитку просодичної сторони мовлення та емоційного інтелекту. Ми вважаємо, що ця вправа ефективно поєднує мовленнєву активність із глибоким психологічним впливом, сприяючи зниженню психологічної напруги та тривожності у дітей.

Основна методична цінність цієї вправи полягає у її мультимодальному корекційному механізмі, який одночасно впливає на емоційну та мовленнєву сфери:

1. Вправа починається з ідентифікації емоцій (радість, сум, злість, здивування), представлених на екрані за допомогою карток або анімованих облич, що дозволяє формувати емоційний інтелект. Дитина не лише називає емоцію, а й обговорює ситуації, коли її можна відчувати, стимулюючи зв'язне пояснювальне мовлення та розуміння причинно-наслідкових зв'язків в соціальній сфері.

2. Вимога повторити фразу з відповідною емоційному стану інтонацією та силою голосу є прямою корекцією просодичної сторони мовлення. Це тренує гнучкість голосового апарату і допомагає дітям керувати мелодикою мовлення та логічним наголосом.

3. Для дітей із заїканням (логоневрозом) робота з емоціями у безпечному інтерактивному середовищі є терапевтичною. Вираження емоцій мімікою та їхня вербалізація допомагає знизити психологічні бар'єри, пов'язані з

мовленням, та сприяє формуванню плавності мовлення через емоційне розслаблення.

Ефективність вправи «Дзеркало емоцій» значно підвищується за рахунок використання медіатехнологій для візуалізації та контролю:

1. На екрані послідовно демонструються картки із зображеннями різних емоцій. Це забезпечує високу наочність та концентрацію уваги дитини на мімічних зразках.

2. Дитина називає емоцію, скажімо, «Це радість», після чого відбувається обговорення ситуацій: «Я радію, коли отримую подарунок». Логопед тут фокусується на граматичній правильності побудови речень.

3. Дитина пробує повторити емоційні речення, чітко вимовляючи слова та вкладаючи відповідну інтонацію. Сучасні програми можуть записувати голос дитини для подальшого аналізу просодики та порівняння з еталоном.

4. Гра «Дзеркало», де дитина виражає емоцію мімікою, може бути підсилена відеокамерою, яка слугує зворотним зв'язком, допомагаючи дитині контролювати мімічні рухи.

Отже, вправа «Дзеркало емоцій» є комплексним інтерактивним засобом, який не лише сприяє розвитку правильної артикуляції та зв'язного мовлення, але й допомагає дітям краще розуміти себе та оточуючих, підвищуючи їхню комунікативну впевненість і знижуючи мовленнєве напруження.

Ми вважаємо, що ефективність практичного впровадження медіатехнологій у корекційну роботу прямо залежить від цільової корекційної спрямованості інтерактивних вправ. Кожен цифровий інструмент має обиратися, виходячи зі структури мовленнєвого дефекту та вікових особливостей дитини, а не як засіб розваги. Отже, такий підхід забезпечує реалізацію принципу педагогічної доцільності та дозволяє максимально ефективно використовувати мультимодальний потенціал цифрового середовища для впливу на порушені ланки мовленнєвої системи.

Враховуючи поліфункціональність мовленнєвих порушень, запропонований підхід ґрунтується на диференційованому підході на основі

нозології. Наприклад, для постановки звуків необхідні інструменти з біологічним зворотним зв'язком та анімацією, тоді як для розвитку зв'язного мовлення – платформи для створення історій.

Бачимо, що групування ігор за цільовою спрямованістю дає змогу ефективно поєднувати візуальні, аудіальні та кінестетичні стимули. Це критично важливо для формування міцного кінестетичного та фонематичного образу звука, що є основою для корекції як артикуляційних, так і фонематичних порушень.

Проаналізовані інтерактивні вправи чітко підтверджують можливість використання медіатехнологій для комплексного впливу:

1. Корекція артикуляційної та фонетичної системи (на прикладі «Звуковий детектив»): вправа є ключовою на етапі диференціації акустично схожих фонем, забезпечуючи перехід від постановки звука до його правильного використання у вільному мовленні. Цифровий формат забезпечує негайну реакцію (позитивний зворотний зв'язок), що підсилює мотивацію та прискорює самокорекцію.

2. Розвиток уваги та зв'язного мовлення (на прикладі «Що змінилося?»): вправа набуває особливої ефективності при використанні медіатехнологій, оскільки одночасно впливає на слухову та зорову увагу, активізує короткочасну пам'ять і вимагає вербалізації змін, стимулюючи описове та зв'язне мовлення та закріплюючи правильне узгодження слів.

3. Логічне мислення та граматики (на прикладі «Обери зайве»): вимога вербалізувати свій вибір у цій вправі стимулює побудову зв'язного, граматично оформленого речення з використанням причинно-наслідкових зв'язків. Це прямий шлях до подолання аграматизму та покращення якості монологічного мовлення при загальному мовленнєвому недорозвиненні (ЗНМ).

4. Просодика та емоційний інтелект (на прикладі «Дзеркало емоцій»): інтерактивна техніка має виняткове значення для корекції порушень темпоритмічної організації мовлення (заїкання). Вимога повторити фразу з відповідною емоційному стану інтонацією та силою голосу є прямою корекцією

просодичної сторони мовлення, а робота з емоціями сприяє зниженню психологічної напруги.

Таким чином, ґрунтовний аналіз демонструє, що інтеграція медіатехнологій у логопедичну практику переходить від простого використання до цілеспрямованої корекційної методології. Ми вважаємо, що цей підхід, заснований на диференційованому виборі інструментів відповідно до структури мовленнєвого дефекту та етапу корекції, є ключем до досягнення максимальної ефективності.

Бачимо, що інтерактивні вправи реалізують потужний мультимодальний вплив, одночасно активізуючи візуальні, аудіальні та кінестетичні канали сприйняття. Отже, це створює міцнішу основу для формування кінестетичного та фонематичного образу звука, що критично важливо для подолання дислалії, дизартрії та ФФНМ.

Ми вважаємо, що цифрові інструменти забезпечують легку адаптивність завдань (швидкість, складність, обсяг), що дозволяє логопеду фокусуватися на індивідуальному налаштуванні параметрів гри, забезпечуючи поетапне формування мовленнєвих навичок відповідно до потреб кожної дитини.

Таким чином, інтерактивний формат забезпечує не лише пряму корекцію фонетико-фонематичної та лексико-граматичної сторін мовлення, а й комплексний розвиток вищих психічних функцій (уваги, пам'яті, логічного мислення), які є когнітивною основою мовлення.

Бачимо, що використання гейміфікованих платформ та негайний зворотний зв'язок (анімоване заохочення) значно підвищує мотивацію та комунікативну впевненість дитини, особливо у роботі з логоневрозом. Отже, медіатехнології є системним, цілеспрямованим засобом, який забезпечує не лише корекцію, але й емоційне розвантаження та соціально-психологічний розвиток дітей із мовленнєвими порушеннями.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження, присвячене вивченню ефективності використання медіатехнологій у мовленнєвому розвитку дітей із порушеннями мовлення, досягло своєї мети, виконало всі поставлені завдання та експериментально підтвердило ключову гіпотезу. Ми вважаємо, що в контексті цифрової трансформації освіти, медіатехнології є не просто допоміжним, а стратегічно необхідним інструментом корекційно-розвиткової роботи.

На основі теоретичного аналізу, детальної розробки методичних рекомендацій та порівняльного педагогічного експерименту, ми дійшли таких загальних та фундаментальних висновків:

1. Теоретико-методологічна адаптація. Доведено, що впровадження цифрових засобів вимагає розширення традиційних принципів логопедії. Класичні засади доповнюються принципами адаптивності, мультимодальності, доказовості та прозорого партнерства. Саме ці принципи забезпечують наукову обґрунтованість використання медіатехнологій, вимагаючи від фахівця не лише володіння технікою, але й глибокого розуміння педагогічної доцільності кожного цифрового інструменту.

2. Експериментальне підтвердження ефективності. Результати формувального експерименту, проведеного в умовах дистанційного навчання у вирівняних гетерогенних групах, чітко засвідчили статистично значущу перевагу експериментальної групи (ЕГ), де застосовувалися інтерактивні медіазасоби, над контрольною групою (КГ), яка використовувала традиційні методики. Це проявилось у вищій динаміці корекції мовленнєвих порушень та суттєвому покращенні когнітивних функцій (уваги, логічного мислення, пам'яті). Отже, інтеграція медіатехнологій є значущим фактором підвищення продуктивності логопедичної корекції.

3. Критична роль мотивації та інтерактивності. Ми встановили, що загальний мотиваційний інтерес та активна залученість до занять в ЕГ були значно вищими завдяки ігровим елементам (гейміфікації) та інтерактивності

цифрового контенту. Це дозволило досягти необхідної багаторазової повторюваності вправ, що є необхідною передумовою для автоматизації мовленнєвих навичок.

4. Практична цінність технологічної інтеграції. У роботі було обґрунтовано, що розробка цифрового контенту повинна ґрунтуватися на психолінгвістичних засадах та включати аналітичний модуль. Розроблені методичні рекомендації надають фахівцям практичні інструкції щодо структурування онлайн-занять (змінна динаміка, гігієнічні перерви), вибору цільових платформ (для фонематики, граматики, зв'язного мовлення) та забезпечення системного партнерства з батьками через цифрові канали.

5. Стратегічний потенціал інновацій. Аналіз показав, що інноваційні технології, зокрема штучний інтелект (ШІ), відкривають нові горизонти для логопедії, забезпечуючи автоматизовану об'єктивну діагностику та персоналізацію корекційної траєкторії в режимі реального часу. Це не замінює логопеда, але оптимізує його роботу і розширює можливості надання допомоги дітям із важкими порушеннями.

Таким чином, ми доводимо, що ефективне використання медіатехнологій трансформує логопедичну практику, роблячи її більш адаптивною, цікавою та доступною. Фінальним висновком є нагальна потреба у систематичній підготовці фахівців, які повинні глибоко розуміти педагогічну доцільність цифрових засобів. Лише за цієї умови інтеграція медіатехнологій стане надійним, високоточним та фундаментальним засобом забезпечення максимального мовленнєвого розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко В. Формування основних напрямків розвитку інформаційних технологій в охороні здоров'я України на основі світових тенденцій. Український журнал телемедицини та медичної телематики. 2011. Вип. 9, № 2. С. 124–133.
2. Богуш А., Луцан Н. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: навч.-метод. посіб. Київ: Слово, 2008. 408 с.
3. Богуш М. Лінгводидактика в сучасних закладах освіти: монографія. Одеса: ПНЦ АПН України, 2001. 269 с.
4. Боровисюк Т., Прокопенко Т. (Ред.). Кластер як ефективний метод технологій дистанційного навчання. Технології дистанційного навчання: впровадження, розвиток, удосконалення: матер. міжнар. дистанційної наук.-метод. конференції. Х.: Фаховий коледж НФаУ, 2021. С. 38–43.
5. Брушневська І., Рібцун Ю. Комунікативний компонент мовленнєвої діяльності у дітей: діагностичний комплекс: навч.-метод. посіб. Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2020. 124 с.
6. Вихристюк М. Особливості використання комп'ютерних технологій у логопедичній роботі. Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали VII Всеукраїнської конференції. Суми: ФОП Цьома С., 2017. С. 15–18.
7. Гаврись С., Григоренко Є. Інформаційні технології у навчальній діяльності учнів допоміжної школи. Газета «Дефектолог». 2009. № 11. С. 18–20.
8. Голуб Н. Підготовка дітей із ЗНМ до навчання у школі. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Харків, 2015. № 7 (51). С. 343–351.
9. Горай І. Формування лексико-граматичної сторони мовлення у дітей із ЗНМ. Реабілітаційна педагогіка: Теорія і практика. Полтава: ПДПУ, 2009. С. 50.
10. Гуменюк О., Пацула І., Павлюк А. Психолого-педагогічні характеристики дітей із ЗНМ та роль характеристики в організації корекційного процесу. Перспективи та інновації науки. Київ, 2022. № 9(14). С. 113–126.

11. Докучина Т. Індивідуальний підхід до проведення дидактичних ігор з дітьми з ООП. Актуальні питання корекційної освіти. Київ, 2017. № 9(2). С. 56–64.
12. Заїченко В., Софій Н. Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні : Науково-методичний збірник. Київ: ТАСІС, 2007. 180 с.
13. Запорожченко Ю. Використання засобів ІКТ для підвищення якості інклюзивної освіти. Інформаційні технології в освіті. Херсон: ХДУ, 2013. № 15. С. 138–145.
14. Заплатна С. Характеристика порушень складової структури слова у дітей із ЗНМ. Актуальні проблеми сучасної логопедії. Київ, 2015. № 2 (8). С. 23–26.
15. Кадемія М. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Планер», 2011. 220 с.
16. Керик О. Використання ігрових та арттерапевтичних засобів у роботі з дітьми з особливими потребами. Імідж сучасного педагога. 2015. № 5. С. 49–51.
17. Колупаєва А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ: Самміт-Книга, 2009. 272 с.
18. Колупаєва А. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою. Особлива дитина: навчання і виховання. Київ, 2014. № 2. С. 7–18.
19. Конопляста С. Логопсихологія: навч. посіб. К.: Знання, 2010. 293 с.
20. Корнієнко С. Інклюзивна освіта як пріоритетний напрям державної політики України. Вісник НАДУ при Президентові України. 2011. № 2. С. 275–283.
21. Король А. Дистанційно-інтерактивні форми взаємодії логопеда з педагогами та батьками. Молодий вчений. 2018. № 5.2 (57.2). С. 54–58.
22. Король А. Дистанційно-інтерактивні форми роботи як вид просвітницької діяльності вчителя-логопеда. Вісник КіПНУ імені Івана Огієнка. 2017. С. 77–81.
23. Лалак Н. Шляхи підвищення мотивації молодших школярів до навчання. Анотовані результати науково-дослідницької роботи інституту педагогіки. Київ, 2012. С. 202–203.

24. Легкий О. Корекційні можливості застосування комп'ютера у спеціальній школі. Дефектологія. 2002. № 1. С. 36–39.
25. Литвинова С., Мельник О. Використання електронних освітніх ігрових ресурсів у початковій школі: метод. рекомендації. Київ: Компринт, 2016. 85 с.
26. Логопедія: підручник МОН України; 2-е вид. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 672 с.
27. Марценюк П. М. Освіта в Україні: виклики модернізації : зб. наук. пр. Київ: Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2017. 319 с.
28. Миронова С. Використання комп'ютера у корекційному навчанні дітей. Дефектологія. 2003. № 3. С. 41–45.
29. Носенко Т. Інтерактивні технології навчання : навч. посіб. Київ: КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2010. 110 с.
30. Організація дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами / упоряд. Н. В. Васильєва. Полтава: ПОІППО, 2021. 65 с.
31. Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти: Наказ МОН України від 08.09.2020 № 1115. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text>.
32. Про затвердження Змін до деяких наказів МОЗ України: Наказ МОЗ України від 01.08.2022 № 1371. URL: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/>.
33. Про організацію освітнього процесу дітей з ООП у 2022/2023 н. р.: Лист МОН України від 06.09.2022 № 1/10258-22. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/>.
34. Рібцун Ю. На допомогу педагогів інклюзивно-ресурсного центру: моніторинг з розвитку мовлення. Логопед. 2018. № 6 (90). С. 2–9.
35. Рібцун Ю. В. Запобігти, захистити, допомогти. Діти з особливими мовленнєвими потребами в умовах воєнного стану. Вісник науки та освіти. 2022. № 2. С. 201–212.
36. Теорія і практика сучасної логопедії: Збірник наукових праць: Вип. 3. Київ: Актуальна освіта, 2006. 148 с.
37. Ткачова Н., Булаш І., Турчина І. Інноваційні техніки роботи з дітьми з ООП. Молодий вчений. 2018. № 11 (63). С. 276–282.

38. Черніченко Л. Використання інноваційних технологій у логопедичній роботі з дітьми. Формування здоров'язберігаючих компетенцій дітей. 2017. С. 124–126.

39. Черніченко Л. Теорія і практика професійної підготовки логопедів до інноваційної діяльності. Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2021. 188 с.

40. Чупріна О. Особливості розвитку та впровадження інформаційних технологій у сучасній освіті. Житомир, 2016. С. 253–255.

41. Шеремет М. Сучасні комп'ютерні технології в логопедичній роботі. Збірник наукових статей НПУ імені М. П. Драгоманова. Київ, 2001. Вип. 1. С. 183–192.

42. Якимчук Г. В. Логопед онлайн: з досвіду роботи. Дошкільне виховання. 2020. № 8. С. 13–15.

43. Якимчук Г. В. Організаційні засади дистанційної роботи з дитиною з ОМП в період воєнного стану. Трансформаційні процеси соціально-гуманітарної сфери. Тернопіль, 2022. С. 214–216.

44. Wordwall: онлайн-сервіс для створення інтерактивних навчальних ресурсів. URL: <https://wordwall.net/>.

45. Educaplay: освітня платформа для створення мультимедійних навчальних ігор. URL: <https://www.educaplay.com/>.

ДОДАТОК 1

**Анкета оцінки мотивації та ставлення дитини до використання
медіатехнологій у логопедичній корекції**

Мета: визначити рівень зацікавленості дитини цифровими інструментами та виявити потенційні бар'єри (вдома, складність інтерфейсу).

Інструкція: Проводиться логопедом у формі бесіди або самостійного заповнення дитиною (залежно від рівня мовленнєвого розвитку).

№ з/п	Запитання	Варіанти відповіді
1.	Тобі подобається виконувати вправи на комп'ютері/планшеті більше, ніж зі звичайними картками?	Так / Ні / Важко відповісти
2.	Які медіаінструменти тобі найбільше подобаються?	Ігри / Відео / Анімація / Мікрофон
3.	Чи відчуваєш ти втому в очах після використання планшета на занятті?	Ніколи / Іноді / Часто
4.	Чи зрозуміло тобі, що треба робити в інтерактивній грі без допомоги вчителя?	Так, завжди / Потрібна підказка
5.	Тобі цікавіше повторювати звуки за героєм мультфільму чи за логопедом перед дзеркалом?	За героєм / Перед дзеркалом
6.	Чи хотів би ти частіше використовувати такі ігри на заняттях?	Так / Ні
7.	Яка інтерактивна вправа тобі запам'яталася найбільше?	(Відкрита відповідь)

Оцінка відповідей дитини здійснюється за наступною шкалою:

3 бали – відповідь, що свідчить про високу мотивацію та самостійність (Варіанти: «Так», «За героєм», «Завжди»).

2 бали – відповідь, що вказує на нестійкий інтерес або потребу в допомозі (Варіанти: «Іноді», «Важко відповісти», «Потрібна підказка»).

1 бал – відповідь, що демонструє відсутність інтересу, втому або перевагу традиційних методів (Варіанти: «Ні», «Часто», «Перед дзеркалом»).

Розрахунок загального результату:

1. Високий рівень мотивації (18–21 бал): Дитина виявляє активний пізнавальний інтерес до медіатехнологій, не відчуває зорової втоми, готова до самостійної роботи з цифровим контентом.

2. Середній рівень мотивації (12–17 балів): Інтерес присутній, проте він залежить від новизни гри. Дитина може потребувати додаткових інструкцій логопеда та періодичного відпочинку.

3. Низький рівень мотивації (7–11 балів): Дитина віддає перевагу стандартним методам роботи, швидко втомлюється від екрана або відчуває труднощі в управлінні цифровими ресурсами.

Діагностика мовленнєвого та когнітивного розвитку дітей

1. Блок діагностики мовленнєвих навичок:

Вправа «Повтори за мною» (фонетика): дитині пропонується повторити ланцюжки складів з опозиційними звуками (*ба-па-ба, са-ша-са*) для перевірки фонематичного слуху та артикуляційної готовності.

Вправа «Склади розповідь» (зв'язне мовлення): дитині дається серія з 3–4 сюжетних малюнків, які потрібно розставити у логічній послідовності та озвучити.

2. Блок діагностики когнітивних навичок:

Методика «Коректурна проба» (увага): дитині пропонується на аркуші з хаотичним набором фігур або літер закреслювати лише один конкретний символ протягом 1 хвилини. Оцінюється стійкість та концентрація.

Методика «10 слів» О. Лурії (пам'ять): Логопед зачитує 10 непов'язаних між собою слів. Дитина має відтворити їх одразу (короткочасна пам'ять) та через 20 хвилин (довготривала пам'ять).

Методика «Четвертий зайвий» (мислення): Наочний тест, де з чотирьох запропонованих об'єктів дитина має виключити один, що не підходить за родовою ознакою (наприклад: *стілець, шафа, стіл, яблуко*), та обґрунтувати свою відповідь.

Методика «Класифікація»: завдання на пошук закономірностей у картках.

ДОДАТОК 3

Експериментальна програма корекційно-розвиткової роботи «Цифрова логопедія» для дітей з порушеннями мовлення (10–12 років)

Мета програми: підвищення ефективності подолання мовленнєвих порушень шляхом інтеграції інтерактивних медіазасобів у традиційну структуру логопедичного заняття.

Структурно-тематичне планування програми

Етап роботи	К-сть занять	Зміст діяльності (вправи та методи)	Використані медіатехнології та ШІ
I. Підготовчий (Фонетико-фонематичний)	6	Розвиток артикуляційної моторики, постановка звуків, формування мовленнєвого дихання.	Анімовані профілі артикуляції; БЗЗ (біологічний зворотний зв'язок) – візуалізація голосу через мікрофон.
II. Основний (Автоматизація)	8	Автоматизація звуків у складах, словах та фразах. Розвиток фонематичного слуху.	Платформа <i>Educaplay</i> (гра «Звуковий детектив»); Мобільні додатки «TipuTalk» та «Я кажу».
III. Основний (Лексико-граматичний)	6	Збагачення словника, робота над граматичною будовою речень, словотвором.	<i>Wordwall</i> (вправа «Обери зайве»); ШІ-асистенти для генерації візуальних сюжетів до слів.
IV. Заключний (Комунікативний)	4	Розвиток зв'язного мовлення, діалогічної та монологічної форми спілкування.	<i>Canva</i> (створення цифрових історій); <i>Zoom/Google Meet</i> (рольові ігри в сесійних залах).

Адаптація програми під особливості дітей з порушеннями мовлення:

1. Використання екрана обмежено 15–20 хвилинами за одне заняття для запобігання перевтомі ЦНС.
2. Кожне завдання супроводжується візуальним (картинка), аудіальним (звук) та кінестетичним (маніпуляція мишкою/тачпадом) стимулом.
3. Програми налаштовані на миттєве позитивне підкріплення (анімаційні нагороди, звуки оплесків) за кожную правильну відповідь.

4. Швидкість подачі матеріалу регулюється залежно від форми порушення (наприклад, уповільнений темп при дизартрії).

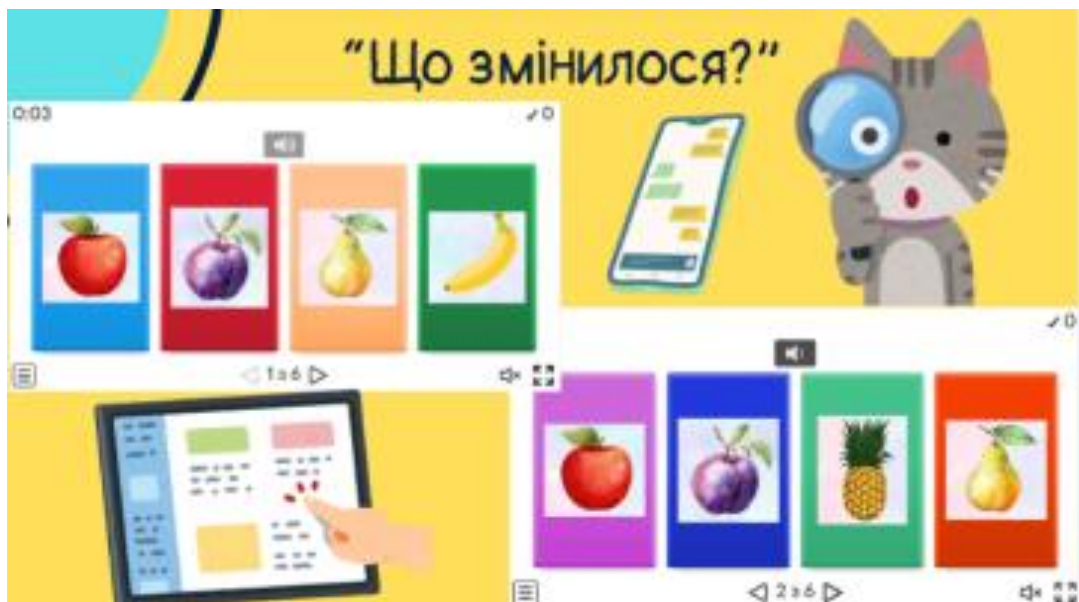
ДОДАТОК 4

Інтерактивні ігри

Вправа «Звуковий детектив»

Вправа «Що змінилося?»

Вправа «Що зайве?»

Вправа «Дзеркало емоцій»

